

การศึกษาข้อริเริ่มแถบและเส้นทางกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาว
THE STUDY OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE AND ITS IMPACTS ON THE
ECONOMY, POLITICS, AND SOCIETY OF LAOS

วลีษฐ์พล ทองตรีพันธ์

การศึกษาข้อริเริ่มแถบและเส้นทางกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาว

วชิษฐ์พล ทองตรีพันธ์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2567
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

THE STUDY OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE AND ITS IMPACTS ON THE
ECONOMY, POLITICS, AND SOCIETY OF LAOS

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF POLITICAL SCIENCE
(Diplomacy and International Relations)
Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University
2024
Copyright of Srinakharinwirot University

การค้นคว้าอิสระ
เรื่อง
การศึกษาข้อริเริ่มแถบและเส้นทางกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาว
ของ
วสิษฐ์พล ทองตรีพันธ์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญากุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าการค้นคว้าอิสระ

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.กุลนันท์ คันธิก)

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พิทยา สุวงศ์นธ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิวพล ชมภูพันธ์)

ชื่อเรื่อง	การศึกษาข้อริเริ่มแถบและเส้นทางกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาว
ผู้วิจัย	วชิษฐ์พล ทองตรีพันธ์
ปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2567
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.กุลนันท์ คันธิก

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินโครงการภายใต้ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ในลาวและผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เนื่องจากในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาลาวได้กลายเป็นประเทศเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยจีนได้ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่หลายโครงการ ซึ่งแม้จะช่วยยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจและการเชื่อมโยงทางภูมิรัฐศาสตร์ แต่กลับก่อให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ ภาระหนี้สาธารณะและการสูญเสียอำนาจอธิปไตยในการกำหนดนโยบายภายในประเทศ การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงเอกสารและกรณีศึกษา 3 โครงการหลัก ได้แก่ รถไฟจีน-ลาว เชื่อน้ำอู และเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น ภายใต้กรอบแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ (Neo-colonialism) เพื่อวิเคราะห์พลวัตความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐมหาอำนาจกับรัฐขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินโครงการภายใต้ BRI ช่วยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจของลาว แต่เพิ่มความเสี่ยงจากการพึ่งพาการลงทุนและเงินกู้จากจีนจนก่อให้เกิดภาระหนี้สาธารณะสูงและยังส่งผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการแทรกซึมของวัฒนธรรมจีนซึ่งอาจกระทบต่ออัตลักษณ์สังคมในระยะยาว ในด้านการเมืองลาวมีข้อจำกัดในการต่อรองกับจีนจากระบบการเมืองที่รวมศูนย์อำนาจสูงทำให้จีนขยายอิทธิพลเชิงโครงสร้างได้ต่อเนื่องผ่านโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ทำให้จีนขยายอิทธิพลเชิงโครงสร้างได้ต่อเนื่องผ่านโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้ไทยพัฒนากลไกหรือหน่วยงานกลางที่มีศักยภาพในการวิเคราะห์และประเมินผลกระทบเชิงระบบของโครงการลงทุนต่างชาติเพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพิงอำนาจทุนต่างประเทศและเสริมสร้างอำนาจต่อรองเชิงโครงสร้างของไทยเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบเช่นเดียวกับกรณีศึกษาของลาว

คำสำคัญ: ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง, ลัทธิล่าอาณานิคมใหม่, ความสัมพันธ์จีน-ลาว

Title	THE STUDY OF THE BELT AND ROAD INITIATIVE AND ITS IMPACTS ON THE ECONOMY, POLITICS, AND SOCIETY OF LAOS
Author	WASITPHON THONGTREEPAN
Degree	MASTER OF POLITICAL SCIENCE
Academic Year	2024
Advisor	Kullanan Kunthic, Ph.D.

This research is a qualitative study that aims to examine the implementation of projects under the Belt and Road Initiative (BRI) in Laos and their impacts on the country's economy, politics, and society. Over the past two decades, Laos has become a strategic target for China in the Southeast Asian region, with China investing in numerous large-scale infrastructure projects. While these projects have enhanced Laos's economic potential and geopolitical connectivity, they have also raised concerns about economic dependence, a rising public debt burden, and the erosion of national sovereignty in domestic policymaking. This study employs documentary content analysis and case studies of three major projects—namely, the China-Laos Railway, the Nam Ou hydropower dam, and the Boten Special Economic Zone—within the conceptual framework of neo-colonialism to analyze the power dynamics between major and small states. The findings reveal that BRI projects have contributed to infrastructure development and created economic opportunities for Laos but have also increased risks stemming from heavy reliance on Chinese investment and loans, leading to high public debt and impacts on local communities. Furthermore, the spread of Chinese cultural influence could potentially affect the country's social identity in the long term. Politically, Laos faces limitations in negotiating with China due to its highly centralized political system, which allows China to continually expand its structural influence through large-scale development projects. Therefore, this research provides policy recommendations for Thailand to develop effective mechanisms or a central agency with the capacity to systematically analyze and assess the impacts of foreign investment projects. This would help reduce the risks of overdependence on foreign capital and strengthen Thailand's structural bargaining power, thereby preventing impacts similar to those experienced by Laos.

Keywords: Belt and Road Initiative, Neo-colonialism, China–Laos relations

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่อง “การศึกษาข้อริเริ่มแถบและเส้นทางกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม” ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือและความกรุณาอย่างยิ่งจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลายท่าน

ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. กุลนันทน์ คันธิก อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับงานศึกษาค้นคว้านี้ ด้วยความทุ่มเท เสียสละเวลาอันมีค่ามอบคำแนะนำอย่างรอบด้าน รวมถึงช่วยชี้แนะแนวทางและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัย อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนางานให้มีความสมบูรณ์

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ รศ.ดร. พิทยา สุวคันธ์ และ อาจารย์ ผศ.ดร. ศิวพล ชมภูพันธ์ คณะกรรมการสอบปากเปล่า ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันทรงคุณค่า ซึ่งช่วยให้งานวิจัยฉบับนี้มีความรอบคอบและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำนุที่สุด

ท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบพระคุณอย่างสุดซึ้งต่อครอบครัวอันเป็นที่รัก ที่ได้มอบทั้งกำลังใจและกำลังใจอันเปี่ยมด้วยความห่วงใยและศรัทธา และขอขอบคุณนางสาว เบญจมาภรณ์ ชูช่วย เพื่อนสนิทผู้อยู่เคียงข้างตลอดการทำงานศึกษาของข้าพเจ้า ทำให้ข้าพเจ้ามีแรงบันดาลใจ มุ่งมั่นในการเรียนรู้ และปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วยความซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง

วชิษฐ์พล ทองตรีพันธ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญรูปภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญ.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	2
1.3 สมมติฐาน	2
1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	2
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.7 เค้าโครงการนำเสนอ.....	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	4
2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง	4
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.2.1 งานที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับลาว	6
2.2.2 งานที่ศึกษายุทธศาสตร์การขยายอิทธิพลของจีนและข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง	7
2.2.3 งานที่ศึกษาโครงการภายใต้ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางในลาว	8
2.2.4 งานที่ศึกษาผลกระทบทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของลาวภายใต้ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง.....	9
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	12
3.1 การออกแบบการวิจัย.....	12
3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล	13

บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	14
4.1 การดำเนินข้อริเริ่มแถบและเส้นทางของจีนในลาว	14
4.2 ผลกระทบของข้อริเริ่มแถบและเส้นทางต่อลาว.....	24
4.2.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ.....	24
4.2.2 ผลกระทบทางด้านการเมือง	32
4.2.3 ผลกระทบทางด้านสังคม	35
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	42
5.1 บทสรุป.....	42
5.2 อภิปรายผล.....	44
5.3 ข้อเสนอแนะ	46
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	46
5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต	47
บรรณานุกรม	48

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 เปรียบเทียบโครงสร้างทางเศรษฐกิจระหว่างปี 2553 และปี 2566	25
ตาราง 2 แสดงระดับหนี้สาธารณะของลาวในปีที่สำคัญ โดยเปรียบเทียบสัดส่วนหนี้ต่อผลิตภัณฑ์ มวลรวมภายในประเทศ.....	26
ตาราง 3 เปรียบเทียบดุลการค้าก่อนและหลังเข้าร่วมข้อริเริ่มแถบและเส้นทางของลาว.....	29

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 แผนภาพกรอบการวิเคราะห์งานวิจัย.....	10
ภาพประกอบ 2 เส้นทางข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง	17
ภาพประกอบ 3 รถไฟจีน-ลาว	19
ภาพประกอบ 4 โครงสร้างการเงินโครงการรถไฟจีน-ลาว	20
ภาพประกอบ 5 เชื้อเพลิงน้ำอูระยะที่ 5	21
ภาพประกอบ 6 การก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ในเมืองบ่อเต็น	22
ภาพประกอบ 7 ขบวนรถไฟขนส่งสินค้าจากจีนมาลาว	31
ภาพประกอบ 8 ธุรกิจของชาวจีนในพื้นที่บ่อเต็น	39

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา จีนได้ขยายบทบาทขึ้นสู่การเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองในระดับระหว่างประเทศ โดยเฉพาะผ่านการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มีลักษณะเชิงยุทธศาสตร์มากขึ้น หนึ่งในนโยบายสำคัญที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านดังกล่าว คือ ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง (Belt and Road Initiative: BRI) ซึ่งประกาศใช้อย่างเป็นทางการในปี 2556 ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง โดยมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมการเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานระดับภูมิภาค การสร้างเครือข่ายทางเศรษฐกิจข้ามพรมแดน และการขยายอิทธิพลของจีนในเวทีโลกทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ การเงิน และการทูต ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญของ BRI เนื่องจากมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการเชื่อมต่อระหว่างจีนกับกลุ่มประเทศอาเซียนและมีทรัพยากรที่เอื้อต่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน ลาวในฐานะประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (landlocked country) แต่มีภูมิศาสตร์รัฐศาสตร์ที่ตั้งอยู่ระหว่างจีน เวียดนาม และไทย จึงกลายเป็นประเทศเป้าหมายในเชิงยุทธศาสตร์ของจีนอย่างเด่นชัด โดยจีนได้ดำเนินโครงการภายใต้ BRI หลายโครงการในลาว เช่น โครงการรถไฟจีน-ลาว เชื้อเพลิงพลังงานน้ำ เป็นต้น

แม้โครงการเหล่านี้จะถูกนำเสนอในเชิงสร้างโอกาสในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและยกระดับศักยภาพทางเศรษฐกิจของลาว แต่การขยายตัวของอิทธิพลจีนในลาวผ่านรูปแบบดังกล่าวได้ก่อให้เกิดข้อกังวลในหลายด้าน ทั้งในเรื่องของภาระหนี้สาธารณะระยะยาว ความเสี่ยงต่อการพึ่งพาทุนและเทคโนโลยีจากต่างชาติ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงความเสื่อมถอยของอธิปไตยในการกำหนดนโยบายภายในประเทศ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงผลข้างเคียงทางเศรษฐกิจ หากแต่สะท้อนพลวัตของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เริ่มฝังตัวลึกในโครงสร้างของรัฐและสังคมของลาว นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีนในบริบทของโครงการภายใต้ BRI ยังตั้งอยู่บนโครงสร้างความไม่สมดุลของอำนาจ ซึ่งทำให้ลาวในฐานะประเทศขนาดเล็กไม่สามารถต่อรองเงื่อนไขที่เท่าเทียมกับจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งระบบการเมืองภายในของลาวซึ่งมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจในพรรคเดียว ยังเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการตัดสินใจในเชิงนโยบายอย่างรวดเร็ว โดยขาดกลไกตรวจสอบจากภาคประชาชนหรือภาคส่วนอิสระอื่น ๆ ส่งผลให้โครงการความร่วมมือต่าง ๆ ที่มีผลกระทบระยะยาวต่อประเทศสามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องผ่านการพิจารณาเชิงสาธารณะอย่างแท้จริง

กรณีของลาวจึงอาจสะท้อนลักษณะเฉพาะของประเทศกำลังพัฒนาที่มีข้อจำกัดด้านสถาบันและโครงสร้างอำนาจที่ไม่สมมาตรในการรับมือกับมหาอำนาจเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์ เมื่อพิจารณาถึงภูมิหลังทางการเมือง เศรษฐกิจ และโครงสร้างทางสังคมของลาวแล้ว การศึกษาผลกระทบของ BRI จึงไม่อาจมองได้เพียงในเชิงเทคนิคของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องมองผ่านกรอบคิดที่สามารถเปิดเผยกลไกซ่อนเร้นของอิทธิพลและการครอบงำ

เชิงโครงสร้างที่อาจแฝงอยู่ภายใต้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยเฉพาะในบริบทของรัฐขนาดเล็ก ที่มีข้อจำกัดในการกำหนดอนาคตของตนเองอย่างอิสระ

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาค้นคว้าจึงมีความสำคัญในฐานะความพยายามทางวิชาการที่มุ่งคลี่คลายเงื่อนไขภายใต้โครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของจีนในลาว เพื่อทำความเข้าใจว่าในความร่วมมือที่แสดงออกในรูปของการช่วยเหลือและการลงทุนเหล่านี้ มีนัยของการถ่ายโอนอำนาจ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง และการรุกรานของอิทธิพลจีนในลักษณะใดบ้างที่อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพ ความมั่นคง และศักยภาพการพัฒนาของลาวในระยะยาว ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะในบริบทของโลกปัจจุบันที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ได้กำหนดจากอาวุธ หรืออาณาเขตอีกต่อไป หากแต่เกิดจากการจัดวางอำนาจผ่านกลไกของทุน ความร่วมมือ และโครงสร้างนโยบายระหว่างประเทศอย่างแนบเนียนและซับซ้อน

1.2 คำถามวิจัย

การดำเนิน BRI ของจีนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาวอย่างไร

1.3 สมมติฐาน

BRI ส่งผลกระทบต่อลาวในหลายมิติ ในทางด้านเศรษฐกิจทำให้เศรษฐกิจของลาวนั้นเติบโต แต่พึ่งพาการลงทุนและการค้าจากจีนมากขึ้น ทำให้ขาดดุลการค้ากับจีนมากขึ้นและก่อให้เกิดปัญหาหนี้สาธารณะจำนวนมาก ซึ่งอาจกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว และลดความสามารถในการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนของลาว ส่งผลต่อเนื่องไปถึงทางด้านการเมืองของลาวที่การดำเนินโครงการแถบและเส้นทาง ส่งผลให้ลาวสูญเสียอำนาจอธิปไตยบางส่วนในการกำหนดนโยบายภายในประเทศ เนื่องจากการพึ่งพาการลงทุนและความช่วยเหลือจากจีนอย่างมาก ทำให้จีนมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐบาลลาวมากขึ้น และในส่วนของด้านสังคมก็นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมของลาว ทั้งในเรื่องการโยกย้ายถิ่นฐานของประชาชนจากพื้นที่พัฒนาโครงการและการแทรกซึมของวัฒนธรรมจีนในลาว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางสังคมของลาวในระยะยาว

1.4 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.4.1 เพื่อศึกษาการดำเนิน BRI ในลาว

1.4.2 เพื่อศึกษาผลกระทบของ BRI ต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาว

1.5 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มีขอบเขตของการศึกษาที่มุ่งเน้นวิเคราะห์การดำเนิน BRI ของจีนในบริบทของลาว โดยจำกัดการศึกษาในสามมิติหลัก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง และด้านสังคม โดยเน้นกรณีศึกษาโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการรถไฟจีน-ลาว โครงการ โครงการเขื่อนน้ำอู และโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น ในส่วนขอบเขตด้านเวลาอยู่ในช่วงระหว่างปี 2556–2567 ซึ่งครอบคลุมระยะเวลาตั้งแต่ก่อนการประกาศเริ่มต้น BRI อย่างเป็นทางการที่แสดง

ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจีนและลาวและการวางยุทธศาสตร์ระยะยาวของจีนในการขยายอิทธิพลในภูมิภาคและในลาว จนถึงช่วงที่โครงการมีความคืบหน้าและปรากฏผลกระทบอย่างชัดเจน โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยงานวิจัย บทความวิชาการ และข้อมูลในเว็บไซต์ที่มีความน่าเชื่อถือ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 งานวิจัยชิ้นนี้จะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของ BRI ต่อลาวในมิติเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยเฉพาะในบริบทของความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างประเทศกำลังพัฒนาและรัฐมหาอำนาจ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการวิจัยในสาขารัฐศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

1.6.2 ข้อค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้สามารถนำไปใช้ประกอบการกำหนดแนวทางเชิงนโยบายสำหรับการบริหารจัดการความร่วมมือระหว่างลาวกับจีนในลักษณะที่รอบคอบและยั่งยืน โดยเฉพาะในประเด็นการพึ่งพาทางเศรษฐกิจ การบริหารหนี้สาธารณะ และการรักษาอธิปไตยเชิงนโยบายของรัฐ

1.7 เค้าโครงการนำเสนอ

โครงสร้างของการค้นคว้าอิสระ ผู้วิจัยแบ่งโครงสร้างเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1.7.1 บทที่ 1 บทนำ

กล่าวถึงที่มาและความสำคัญของปัญหาที่ทำให้เลือกศึกษาประเด็นโครงการแถบและเส้นทางในประเทศลาว รวมถึงการกำหนดคำถามวิจัย วัตถุประสงค์ สมมติฐาน ขอบเขตการศึกษา และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับเพื่อกำหนดกรอบการดำเนินการวิจัยอย่างมีทิศทางชัดเจน

1.7.2 บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

นำเสนอทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ BRI และลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ รวมถึงผลกระทบของโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบของ BRI ที่มีต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของประเทศลาว

1.7.3 บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

อธิบายรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารนโยบาย รายงานวิจัย บทความวิชาการ และข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนระบุเครื่องมือการวิจัย และกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1.7.4 บทที่ 4 ผลการศึกษา

เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยจำแนกผลกระทบของ BRI ต่อลาวใน 3 มิติ ได้แก่ ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ผลกระทบทางการเมือง และผลกระทบทางสังคม พร้อมการเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์กับกรอบแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่

1.7.5 บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปประเด็นสำคัญจากผลการวิจัย อภิปรายผลโดยเปรียบเทียบกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาวอย่างยั่งยืน รวมถึงแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การสำรวจวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่าม้งงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ BRI จำนวนประมาณหนึ่ง อย่างไรก็ตามงานที่ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมในลาวมีไม่มากนัก โดยงานการศึกษาส่วนใหญ่เป็นงานเป็นงานศึกษาที่ไม่ได้หยิบยกกรณีศึกษาที่เฉพาะเจาะจงประเทศใดประเทศหนึ่งมาเป็นการศึกษาในภาพรวมระดับภูมิภาค เช่น เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้เพื่อศึกษาโอกาสและผลกระทบของ BRI ในขณะที่บางงานศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับ BRI และผลกระทบต่อการเมืองภูมิภาคและการเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามไม่มีงานที่ศึกษา BRI กับผลกระทบทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมลาวโดยตรง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ (Neo-colonialism) ที่เสนอโดย Kwame Nkrumah นักคิดและนักปฏิวัติชาวกานา ซึ่งมีข้อเสนอในบทความ The Last Stage of Imperialism แม้ประเทศในภูมิภาคเอเชียและแอฟริกาจะได้รับเอกราชทางการเมืองแล้วหลังยุคสงครามโลกครั้งที่สอง แต่ความเป็นเอกราชนั้นกลับเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งที่ซ่อนกลไกของอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ประเทศมหาอำนาจยังคงใช้เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองอยู่ต่อไป ลัทธิล่าอาณานิคมใหม่แตกต่างจากลัทธิล่าอาณานิคมในยุคดั้งเดิมตรงที่ไม่ได้อาศัยการยึดครองดินแดนหรือการปกครองโดยตรง แต่ใช้วิธีการสร้างการพึ่งพิงเชิงโครงสร้างผ่านกลไกทางเศรษฐกิจ การเงิน และการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในรูปแบบของความร่วมมือเพื่อการพัฒนา โดยแนวคิดนี้ปรากฏในลักษณะของการให้เงินกู้ ความช่วยเหลือด้านการลงทุน และการค้าระหว่างประเทศที่มีกัมมันต์แฝงซึ่งเอื้อประโยชน์ให้แก่ประเทศผู้ให้มากกว่าประเทศผู้รับ การสนับสนุนโครงการขนาดใหญ่ เช่น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานหรือแผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ถูกใช้เป็นช่องทางแทรกแซงและกำหนดทิศทางนโยบายของประเทศกำลังพัฒนาอย่างแนบเนียน การพึ่งพิงทุน เทคโนโลยีและตลาดจากภายนอกที่เกิดขึ้นจึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการรักษาอิทธิพลระยะยาวของประเทศมหาอำนาจ โดยไม่จำเป็นต้องใช้กองกำลังทางทหารหรือการยึดครองเช่นในยุคล่าอาณานิคมแบบเก่า (Nkrumah, 1966)

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในลักษณะนี้นอกจากจะสะท้อนถึงโครงสร้างความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจและการเมืองแล้ว ยังส่งผลโดยตรงต่อสังคมภายในประเทศที่ถูกครอบงำ เพราะการพึ่งพิงดังกล่าวมักสร้างภาระหนี้สาธารณะระยะยาว จำกัดศักยภาพของรัฐในการจัดการทรัพยากรของตนเอง และเปิดช่องให้เกิดการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจด้านนโยบายสาธารณะออกไปอยู่ในมือของนักลงทุนหรือประเทศผู้ให้ทุน ความเปราะบางทางเศรษฐกิจจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาต้องอยู่ในวงจรการพึ่งพิงอย่างต่อเนื่องและไม่สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่แท้จริงได้ ความสัมพันธ์เช่นนี้มีอันตรายยิ่งกว่าการล่าอาณานิคมในรูปแบบเดิม เพราะเป็นการครอบงำเชิงโครงสร้างที่แฝงตัวอย่างแนบเนียนอยู่ภายใต้ภาพลักษณ์ของความ

ร่วมมือเพื่อการพัฒนา ทำให้ยากต่อการตรวจสอบและการต่อต้านจากภายในประเทศที่ได้รับผลกระทบ จนท้ายที่สุด ความพึงพิงที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่บั่นทอนอธิปไตยของรัฐเท่านั้น แต่ยังนำไปสู่โครงสร้างเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ไม่ยั่งยืนในระยะยาว (Nkrumah, 1966)

ทั้งนี้ แนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่มีจุดเด่น คือ สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซ่อนอยู่ในกระบวนการพัฒนาและความร่วมมือระหว่างประเทศได้อย่างลึกซึ้ง ช่วยให้มองเห็นกลยุทธ์และกลไกที่ประเทศมหาอำนาจใช้ในการอ้างอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองในระยะยาว ขณะเดียวกัน จุดด้อยของแนวคิดนี้ คือ อาจมุ่งเน้นด้านการครอบงำเชิงโครงสร้างมากเกินไป จนละเลยปัจจัยภายในประเทศหรือการต่อต้านจากภาคประชาชนที่อาจเกิดขึ้นจริงในแต่ละบริบท อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเลือกใช้กรอบแนวคิดนี้เพราะสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษา ซึ่งต้องการวิเคราะห์มิติการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจและผลกระทบเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ของประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะในบริบทประเทศกำลังพัฒนาที่ความสัมพันธ์ทางอำนาจไม่ได้ปรากฏชัดในรูปแบบของการครอบงำโดยตรง แต่แฝงอยู่ในรูปแบบความร่วมมือที่ซับซ้อนและต่อเนื่องในระยะยาว (The University of St Andrews, 2025)

กล่าวโดยสรุป การค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาข้อริเริ่มแถบและเส้นทางกับผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาว จำเป็นต้องนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยเพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง ที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่สมดุลระหว่างประเทศจีนในฐานะประเทศมหาอำนาจกับลาวในฐานะประเทศกำลังพัฒนา แนวคิดนี้ช่วยเปิดเผยให้เห็นถึงกลไกของการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจและการเมืองที่ถูกสถาปนาผ่านโครงการความร่วมมือด้านโครงสร้างพื้นฐาน การให้เงินกู้ และการลงทุนขนาดใหญ่ที่แม้จะปรากฏในนามของการพัฒนา แต่ในเชิงลึกแล้วอาจแฝงอิทธิพลหรืออำนาจแทรกแซงอย่างแนบเนียน การใช้แนวคิดนี้จึงเอื้อให้การวิจัยสามารถประเมินผลกระทบของ BRI ได้อย่างรอบด้านและลึกซึ้ง โดยเฉพาะในมิติที่เกี่ยวข้องกับอธิปไตยทางนโยบาย เศรษฐกิจฐานราก และการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางสังคมของลาว ทั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นพลวัตของภูมิรัฐศาสตร์ร่วมสมัยในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประเทศขนาดเล็กและมีทรัพยากรจำกัดอาจตกอยู่ในความเสี่ยงของการกลายเป็นอาณานิคมยุคใหม่ หากปราศจากกลไกการคานอำนาจหรือการกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตนเองอย่างแท้จริง

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

BRI ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมากจากช่วงเวลาที่ผ่านมา ส่งผลให้ม้งานศึกษาจำนวนมาก จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าสามารถแบ่งประเด็นการศึกษาออกเป็น 4 กลุ่มหลัก ได้แก่ 1) งานที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับลาว 2) งานที่ศึกษาโครงการภายใต้ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางในลาว 3) งานที่ศึกษาโครงการภายใต้ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางในลาว และ 4) งานที่ศึกษาผลกระทบทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของลาวภายใต้ข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 งานที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับลาว

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับลาวมีพัฒนาการผ่านทั้งช่วงความร่วมมือและความตึงเครียดในประวัติศาสตร์เมื่อปี 2518 ลาวเปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์และเอนเอียงเข้าหาเวียดนาม ส่งผลให้จีนซึ่งขณะนั้นเป็นคู่แข่งกับเวียดนามเกิดความระหองระแหงกับลาว โดยเฉพาะหลังลาวสนับสนุนเวียดนามในกรณียึดครองกัมพูชาปี 2530 (Storey, 2005) ความตึงเครียดดังกล่าวคลี่คลายลงเมื่อจีนและลาวฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตในปี 2530 พร้อมกับที่ลาวเริ่มนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจแบบตลาดมากขึ้นส่งผลให้จีนกลายมาเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของลาวนับแต่นั้น (Lowe, 2010) การเปิดประเทศของลาวช่วงปี 2553 ตรงกับการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของจีน จีนอาศัยโอกาสนี้ขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจในลาวอย่างต่อเนื่อง ทั้งการค้า การลงทุน และความช่วยเหลือทางการเงิน จนกระทั่งจีนกลายเป็นนักลงทุนต่างชาติรายใหญ่ที่สุดของลาว (Pasick, 2014) มีการประเมินว่าเมื่อต้นปี 2557 เงินลงทุนสะสมของจีนในลาวสูงถึงประมาณ 5.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งมากกว่าของไทยและเวียดนาม ส่งผลให้จีนขึ้นแท่นผู้นำด้านการลงทุนในลาว ขณะเดียวกันจีนยังให้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำแก่โครงการโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ เช่น โครงการทางรถไฟเพื่อเชื่อมเมืองยูนนานเข้ากับเวียงจันทน์ มูลค่าเงินกู้กว่า 7.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 75 ของ GDP ลาวในขณะนั้น (Pasick, 2014) สะท้อนถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่จีนมีบทบาทครอบงำอย่างชัดเจนในลาว

งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าลาวพยายามปรับสมดุลทางการทูตระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในช่วงหลังสงครามเย็น แต่ท้ายที่สุดจีนก็เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้นจากนาหนักทางเศรษฐกิจของตน บทวิเคราะห์ของ Jamestown Foundation อธิบายว่าแม้ลาวจะยังรักษาความสัมพันธ์กับเวียดนามจากสายสัมพันธ์พรรคคอมมิวนิสต์ที่ใกล้ชิด แต่คนรุ่นใหม่ของผู้นำลาวไม่ได้ผูกพันกับเวียดนามเท่าคนรุ่นเก่า และจีนสามารถเสนอสิ่งต่าง ๆ ให้ลาวได้มากกว่าเวียดนามทั้งในด้านขนาดเศรษฐกิจและศักยภาพทางการลงทุน จีนใช้กลยุทธ์ระยะยาวในการขยายอิทธิพลในลาว เช่น การเชิญชนชั้นนำลาวรุ่นใหม่ไปฝึกอบรมดูงานที่จีน การให้ทุนการศึกษากับนักศึกษาลาว และการให้ความช่วยเหลือรายโครงการที่เห็นผลชัดเจน เช่น การสร้างศูนย์วัฒนธรรมและตกแต่งเมืองหลวงเวียงจันทน์ วิธีการเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของจีนในหมู่ผู้นำลาว และเมื่อเวลาผ่านไปจีนก็กลายเป็นหุ้นส่วนการค้าที่สำคัญที่สุดและแหล่งเงินทุนภายนอกที่ลาวพึ่งพามากที่สุด นอกจากนี้ พิทยา สุวพันธ์ ได้ศึกษาการขยายตัวของบริษัทข้ามชาติจากจีนในลาว พบว่าจีนเข้าไปลงทุนในอุตสาหกรรมหลัก ๆ ของลาวอย่างกว้างขวาง ทั้งพลังงานไฟฟ้าพลังน้ำ เหมืองแร่ โรงงานปูนซีเมนต์ และการเกษตร โดยได้รับการสนับสนุนจากทั้งรัฐบาลจีนและบริษัทยักษ์ใหญ่ของจีนเอง สะท้อนให้เห็นว่าความร่วมมือ

ทางเศรษฐกิจจีน—ลวานั้นยังรากลึกและครอบคลุมหลากหลายสาขา ซึ่งเป็นพื้นฐานให้จีนก้าวขึ้นมา มีบทบาทนำในลาวอย่างในปัจจุบัน (พิทยา สุวคันธ์, 2555)

2.2.2 งานที่ศึกษายุทธศาสตร์การขยายอิทธิพลของจีนและข้อริเริ่มแถบและเส้นทาง

งานที่ศึกษายุทธศาสตร์การขยายอิทธิพลของจีนมีจำนวนไม่น้อย โดยงานวิจัยหลายชิ้น ระบุว่านโยบาย BRI เป็นเครื่องมือที่จีนใช้ในการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจในภูมิภาคทั่วโลก งานวิจัยของ Fallon (2015) ได้อธิบายว่า BRI ถือได้ว่าเป็นนโยบายที่กำหนดยุทธศาสตร์ในการตอบสนองความจำเป็นของจีนในการเปิดตลาดใหม่ ส่งเสริมการส่งออก และขยายตลาดภายนอกเพื่อลดการพึ่งพาการเติบโตทางเศรษฐกิจภายในประเทศ (Fallon, 2015) อีกทั้งยังส่งเสริมการสร้างสถานะ (Status) ของจีนในระบบเศรษฐกิจโลกในระยะยาว (Lowe, 2024) ซึ่งตามการวิเคราะห์ของ Yaiwen Cai (2023) พบว่า BRI เป็นยุทธศาสตร์ทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ช่วยให้จีนเสริมความแข็งแกร่งในเวทีโลก โดยเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จีนมองเห็นเป็นโอกาสในการลงทุนและสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจ การเมือง และการทูตในระยะยาว โดยการลงทุนในโครงการสร้างพื้นฐาน ถือว่าเป็นจุดแข็งหลักของ BRI และเป็นหัวข้อที่ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งในไทยและต่างประเทศ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายใต้ BRI ช่วยเพิ่มความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงบวกในการกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่เข้าร่วม โดยลดต้นทุนการขนส่งและเพิ่มประสิทธิภาพในการเคลื่อนย้ายสินค้า (ธนชัย กานพรหมมา และคณะ, 2565)

หนึ่งในแรงจูงใจของจีนในการผลักดันและส่งเสริม BRI คือ การขยายการเติบโตทางเศรษฐกิจและการกระจายการผลิตออกไปยังต่างประเทศ งานวิจัยจากศูนย์จีนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบุว่า BRI เป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย “Going Out Strategy” ของจีน ซึ่งมีจุดประสงค์ในการส่งเสริมให้บริษัทของจีนขยายการลงทุนในต่างประเทศและเพิ่มการส่งออกของจีน การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ทางรถไฟ ทางหลวง และพลังงาน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแอฟริกาช่วยให้จีนสามารถขยายตลาดและสร้างเส้นทางการค้าสำคัญที่เชื่อมต่อภูมิภาคต่าง ๆ เข้ากับเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและยังมีแรงจูงใจทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการขยายอิทธิพลของจีนในเวทีโลก ซึ่งจีนใช้ BRI เป็นเครื่องมือในการขยายอิทธิพลทางการเมืองและการทูต โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย แอฟริกา และยุโรป BRI ช่วยสร้างพันธมิตรทางยุทธศาสตร์กับประเทศที่ต้องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและทางการค้า ซึ่งหลายประเทศเหล่านี้มักประสบปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนระหว่างประเทศ การให้ความช่วยเหลือทางการเงินและการลงทุนโดยจีน ทำให้ประเทศเหล่านี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจีนมากขึ้น นำไปสู่การเสริมสร้างอำนาจต่อรองทางการทูตของจีนในเวทีโลก (จง แซ่จง และคณะ, 2565)

อย่างไรก็ตาม BRI ไม่ได้เป็นเพียงแค่นโยบายทางด้านโครงการพัฒนาโครงสร้างเท่านั้น แต่ยังเป็นยุทธศาสตร์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีนที่มุ่งขยายอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่ง BRI ช่วยเปิดช่องทางการค้าระหว่างจีนและประเทศในภูมิภาค โดยเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความสำคัญในฐานะเส้นทางการค้าและชุดเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ ในงานวิจัยของศูนย์จีนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ระบุว่าแรงจูงใจหลักของจีนในการผลักดัน BRI คือ ความต้องการ

กระจายความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจากเมืองฝั่งตะวันออกของประเทศโดยเฉพาะมณฑลยูนนาน ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อสำคัญของจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นอกจากนี้ยังช่วยสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมและการก่อสร้างของจีนที่ต้องการขยายตัวออกไปในประเทศ (เชียน ชีระวิทย์ และคณะ, 2543) ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นประเทศที่เป็นยุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลของจีน

2.2.3 งานที่ศึกษาโครงการภายใต้ข้อริเริ่มแถบและเส้นทางในลาว

ในส่วนของงานที่ศึกษาการขยายอิทธิพลของจีนภายใต้ BRI ในลาวนั้น พบว่า มีจำนวนไม่มากนัก โดยหนึ่งในเหตุผลหลักของจีนในการดำเนินโครงการภายใต้ BRI ในลาว คือ การมองหาตลาดใหม่และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากและยังไม่ได้ถูกนำไปใช้ เช่น แร่ธาตุและพลังงาน BRI จึงเป็นเครื่องมือที่ทำให้จีนสามารถเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ได้มากขึ้นและยังช่วยให้จีนลดการพึ่งพาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติจากประเทศอื่น ๆ (Adidata, 2025) นอกจากนี้จีนยังมองว่าลาวเป็นโอกาสการขยายตลาดใหม่ ๆ ในการส่งออกสินค้า เนื่องจากลาวมีข้อจำกัดด้านการผลิตและประชาชนในประเทศมีความต้องการสินค้าใหม่ ๆ (Kuik & Rosli, 2023)

โครงการภายใต้ BRI ในลาวมีหลายโครงการ เช่น โครงการรถไฟจีน-ลาว โครงการพลังงานและเขื่อน โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ โครงการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างจีนและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค ในส่วนเหตุผลทางการเมือง งานศึกษาจะมีข้อบ่งชี้ว่าจากด้านเศรษฐกิจ จีนมีความมุ่งมั่นในการขยายอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะในลาวซึ่งเป็นประเทศที่มีความสำคัญในการเชื่อมโยงเส้นทางการค้าระหว่างจีนและภูมิภาคแสดงให้เห็นว่าจีนมีความสนใจในการสร้างเขตเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศในภูมิภาคเพื่อผลักดันการพึ่งพาจากประเทศอื่น ๆ และรักษาความมั่นคงทางการเมือง (บุญชัย จรัสแสงสมบุญ, 2562)

การลงทุนในลาวช่วยให้จีนสามารถควบคุมเส้นทางการค้าสำคัญและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของลาวได้ (นฤมิตรทิพย์ ชีระนันท์ และคณะ, 2563) และจีนมุ่งหวังที่จะสร้างภูมิทัศน์ทางการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อผลประโยชน์ของตน การลงทุนในลาวมีส่วนช่วยให้จีนสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นมิตรกับรัฐบาลลาว ซึ่งจะช่วยให้จีนสามารถเข้าถึงตลาดและทรัพยากรในลาวได้มากขึ้น จีนได้ใช้ยุทธศาสตร์การลงทุนเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับรัฐบาลลาวในระดับสูง ซึ่งจะช่วยให้จีนสามารถรักษาอิทธิพลทางการเมืองในประเทศนี้ได้

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาหลายชิ้นที่ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนในลาวทำให้จีนสามารถเพิ่มอำนาจในการเจรจาต่อรองในระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับลาวช่วยให้จีนสามารถมีอิทธิพลในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในภูมิภาคโดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการขยายอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา (ชนกพร ทองตากรณ์, 2565) รวมถึงพิทยา สุวคันท์ (2555) ได้ศึกษาผลกระทบของการลงทุนจีนในลาว โดยเน้นการลงทุนในภาคเหมืองแร่และพลังงาน ซึ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทของจีนที่ไม่เพียงเป็นผู้ลงทุนแต่ยังครอบงำเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจและการเมืองลาวผ่านโครงการเหล่านี้และส่งผลกระทบเชิงลึกต่อชุมชนท้องถิ่นและความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างสองประเทศ

2.2.4 งานที่ศึกษาผลกระทบทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของลาวภายใต้ข้อริเริ่ม แถบและเส้นทาง

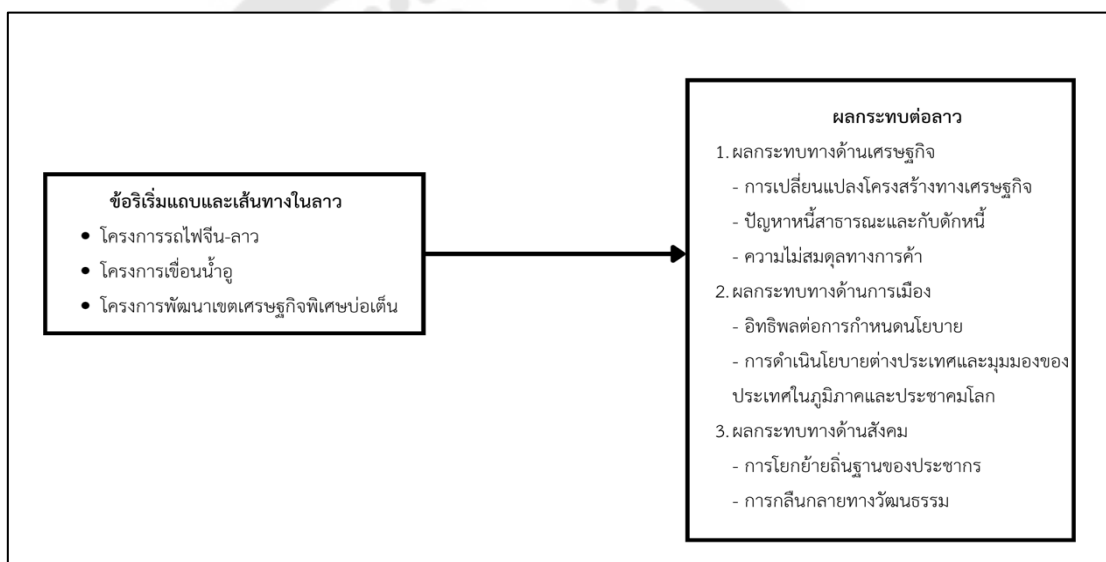
งานที่ศึกษาผลกระทบทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจของลาวภายใต้ BRI ถือว่ามีน้อยชิ้นและส่วนใหญ่เป็นงานศึกษาของประเทศ โดยงานศึกษาของ Voros Zoltan และ Pongkhao Somsack พบว่า BRI ทำให้ลาวเปลี่ยนจากประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลไปเป็นศูนย์กลางการเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจ โครงการรถไฟจีน-ลาว ถือเป็นโครงการสร้างพื้นฐานสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งและลดต้นทุนการขนส่ง ทำให้ลาวมีโอกาสเติบโตทางการค้ากับประเทศในเอเชียและจีนมากขึ้น (vÖrÖs & Pongkhao, 2020) อีกทั้งโครงการนี้ยังช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวและสร้างงานในลาว

อย่างไรก็ตามยังมีความกังวลเกี่ยวกับการเป็นหนี้สินที่อาจเกิดจากเงินกู้ที่ใช้ในการพัฒนาโครงการเหล่านี้ โดยลาวต้องกู้เงินจำนวนมากเพื่อการส่งออกและนำเข้าของเงิน ซึ่งหากไม่สามารถชำระหนี้ได้อาจนำไปสู่ภาวะสูญเสียอธิปไตยทางเศรษฐกิจและการลงทุนของจีนในลาวทำให้รัฐบาลลาวต้องพึ่งพาจีนมากขึ้น ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานส่งผลให้เกิดความเสี่ยงที่จีนอาจใช้หนี้สินเป็นเครื่องมือในการต่อรองทางการเมือง นอกจากนี้การเข้ามาของนักลงทุนและแรงงานจีนจำนวนมากยังสร้างความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อวัฒนธรรมและสังคมในลาว ซึ่งอาจส่งผลต่อเสถียรภาพทางสังคมในระยะยาว (Bounlaeng, 2023) พิตยา สุวคันธ์ (2555) ให้ความเห็นในเชิงวิพากษ์ถึงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจีน-ลาวว่า แม้การลงทุนจีนจะสร้างรายได้และงานให้แก่ลาวแต่ลาวต้องเผชิญกับการสูญเสียความสามารถในการควบคุมทรัพยากรสำคัญของตน เช่น เหมืองแร่และพลังงานไฟฟ้า ซึ่งสะท้อนรูปแบบของลัทธิล่าอาณานิคมยุคใหม่ที่จีนขยายอิทธิพลผ่านการลงทุนและเศรษฐกิจมากกว่าการใช้กำลังทางทหารโดยตรง

กล่าวได้ว่าจากการทบทวนวรรณกรรมแม้ว่าจะมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่กล่าวถึง BRI ของจีนและผลกระทบที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก หากแต่ส่วนใหญ่ของงานเหล่านั้นมักเน้นการวิเคราะห์ผลในเชิงเศรษฐกิจมหภาค โอกาสในการพัฒนา หรือนำเสนอผลลัพธ์เชิงเทคนิคของโครงการต่าง ๆ โดยไม่ลงลึกถึงโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แฝงตัวอยู่ภายใต้กระบวนการความร่วมมือดังกล่าว อีกทั้งยังขาดกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่สามารถอธิบายพลวัตของอำนาจและการครอบงำในระยะยาวโดยเฉพาะในประเทศขนาดเล็ก งานศึกษานี้จึงมีลักษณะโดดเด่นและแตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ โดยเลือกใช้กรอบแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ (Neo-colonialism) ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับลาวภายใต้กรอบของ BRI ซึ่งยังไม่ปรากฏในงานศึกษาก่อนหน้าในบริบทของประเทศลาวอย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้ งานศึกษานี้จึงไม่เพียงแต่เติมเต็มช่องว่างของการวิเคราะห์เชิงลึกในกรณีของลาวเท่านั้น หากยังมีส่วนสำคัญในการขยายขอบเขตทางทฤษฎีของการศึกษา BRI ไปสู่การพิจารณาผลกระทบเชิงอำนาจและความไม่สมดุลในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจกับประเทศกำลังพัฒนาอย่างเป็นระบบ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ลุ่มลึกและเท่าทันต่อบทบาทของจีนในเวทีภูมิรัฐศาสตร์ร่วมสมัย

2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการนำแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการวิเคราะห์ผลกระทบของ BRI ของจีนที่มีต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาว ซึ่งแนวคิดนี้จะช่วยให้สามารถตีความการลงทุน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นระหว่างจีนและลาวในเชิงวิพากษ์ว่าเป็นการส่งเสริมการพัฒนาอย่างแท้จริง หรือเป็นความสัมพันธ์แบบพึ่งพาที่อาจจำกัดศักยภาพในการพัฒนาของลาวในระยะยาวและช่วยให้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งและอำนาจแอบแฝงของอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองที่แฝงอยู่ในโครงการพัฒนาดังกล่าว อันจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ครอบคลุมและเท่าทันพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจกับประเทศกำลังพัฒนาในโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งจากแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่สามารถนำมาสร้างตัวแบบในการวิเคราะห์การขยายอิทธิพลของจีนภายใต้ BRI ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาวได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 1 แผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัย

แผนภาพข้างต้นเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยของงานชิ้นนี้โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ผลกระทบของข้อริเริ่มแถบและเส้นทางของจีนที่มีต่อประเทศลาวในมิติต่าง ๆ ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยใช้กรอบแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่เป็นแนวทางในการอธิบายการขยายอิทธิพลของจีนผ่านกลไกทางเศรษฐกิจและการลงทุนในลาว ซึ่งตัวแปรต้นของการวิจัย คือ การดำเนินโครงการภายใต้ BRI ของจีนในลาว ซึ่งประกอบด้วยโครงการสำคัญ ได้แก่ โครงการรถไฟจีน-ลาว โครงการเขื่อนน้ำอู และโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น โดยโครงการเหล่านี้มีวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างการเชื่อมโยงระหว่างจีนและลาว ตลอดจนขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจและยุทธศาสตร์ของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในส่วนตัวแปรตามของการวิจัยหรือผลที่เกิดจากการดำเนินโครงการแถบและเส้นทาง คือ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับลาวในสามมิติหลัก ได้แก่ 1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ เช่น การเพิ่มพูน ภาระหนี้สาธารณะ การพึ่งพาการลงทุนจากต่างชาติ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของ ประเทศ 2) ผลกระทบทางการเมือง เช่น การลดทอนอำนาจอธิปไตยในการกำหนดนโยบาย ภายในประเทศ และการเพิ่มบทบาทของจีนในการกำหนดยุทธศาสตร์ของรัฐบาลลาว และ 3) ผลกระทบทางสังคม เช่น การโยกย้ายถิ่นฐานของประชาชน การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในชุมชน ท้องถิ่น และการแทรกซึมของวัฒนธรรมจีน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินข้อริเริ่มแถบและเส้นทางของจีนในลาว เพื่อศึกษาผลกระทบในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ภายใต้กรอบแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมรูปแบบใหม่ โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสาร (Documentary Analysis) จากเอกสารประเภทต่าง ๆ ทั้งเอกสารทางวิชาการ รายงานขององค์กรระหว่างประเทศ เอกสารทางนโยบาย สื่อมวลชน และบทความวิเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์บทบาทของจีนในลาวผ่านยุทธศาสตร์แถบและเส้นทางและสังเคราะห์เพื่อสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่สมดุลทางระหว่างสองประเทศ

3.1 การออกแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษาผลกระทบของโครงการแถบและเส้นทางต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาว โดยมีการกำหนดประเภทของข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสืบค้นและรวบรวมข้อมูลในแต่ละประเด็นไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ครอบคลุมในทุกมิติที่เกี่ยวข้อง โดยจัดแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่มหลัก ดังนี้

1) ข้อมูลเชิงนโยบายและความร่วมมือระดับรัฐ ศึกษาจากแหล่งข้อมูลเอกสารด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น แถลงการณ์ร่วมระหว่างรัฐบาลจีนและรัฐบาลลาว รายงานจากกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศ ตลอดจนรายงานของสถาบันความมั่นคงระหว่างประเทศ เช่น China Institutes of Contemporary International Relations (CICIR), ISEAS–Yusof Ishak Institute และบทความวิเคราะห์จากหน่วยงานทางยุทธศาสตร์ของภูมิภาคอาเซียน

2) ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน รวบรวมจากแหล่งข้อมูลทางเศรษฐกิจ เช่น รายงานของธนาคารโลก (World Bank) ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) รายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติของลาว รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับโครงการรถไฟจีน-ลาว เขตเศรษฐกิจพิเศษ และบทความวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์และการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลจากงานวิจัยของนักวิชาการในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงและจีนตอนใต้

3) ข้อมูลผลกระทบของโครงการแถบและเส้นทางในลาว ศึกษาจากเอกสาร รายงาน และบทความที่วิเคราะห์ผลกระทบของโครงการต่อประเทศลาวในสามมิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยใช้แหล่งข้อมูลจากองค์การระหว่างประเทศ เช่น International Rivers, The People Map of China Power รวมถึงรายงานเชิงคุณภาพของสื่อมวลชนต่างประเทศ เช่น The Diplomat, Nikkei Asia, และ South China Morning Post ตลอดจนบทสัมภาษณ์ของประชาชนในประเทศลาว

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ในรูปแบบของการวิเคราะห์เชิงตีความ (Interpretive Analysis) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาจัดระเบียบเป็นหมวดหมู่ สังเคราะห์และตีความภายใต้กรอบแนวคิดหลักเพื่อให้เห็นถึงรูปแบบความสัมพันธ์และกลไกการครอบงำที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการแถบและเส้นทางในลาว

บทที่ 4

ผลการศึกษา

4.1 การดำเนินข้อริเริ่มแถบและเส้นทางของจีนในลาว

BRI เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจีนในการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ลาวในฐานะประเทศขนาดเล็กที่มีตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ซึ่งเป็นสะพานเชื่อมต่อระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นลาวจึงเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินโครงการภายใต้ BRI โดยสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ระหว่างจีนและลาว ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างจีนและลาวเริ่มต้นจากภายหลังการก่อตั้งสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี 2492 ในตอนนั้นจีนเริ่มแสดงบทบาทในเวทีระหว่างประเทศในฐานะผู้นำแห่งขั้วสังคมนิยม และมีนโยบายสนับสนุนขบวนการปลดปล่อยในโลกที่สาม โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลาวในช่วงเวลาดังกล่าวยังคงอยู่ภายใต้การต่อสู้ทางอุดมการณ์ระหว่างฝั่งคอมมิวนิสต์กับโลกเสรีนิยม ขบวนการปะเทดลาวซึ่งมีแนวทางสังคมนิยม ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านยุทธโศปกรณ์จากจีน จึงถือได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศในระยะแรกนี้เป็นความใกล้ชิดทางอุดมการณ์เป็นหลัก

ต่อมาในระหว่างสงครามอินโดจีนครั้งที่สอง จีนยังคงให้การสนับสนุนกลุ่มกองกำลังฝ่ายซ้ายในลาวอย่างต่อเนื่อง โดยมีการส่งวิศวกรและทหารเข้ามาช่วยเหลือลาว (Myšička, 2015) รวมไปถึงจีนยังช่วยเหลือลาวในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในภาคเหนือของลาว โดยเฉพาะบริเวณแนวพรมแดนจีน-ลาว ในแขวงหลวงน้ำทา ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้เคยมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในช่วงสงครามอินโดจีน ก่อนจะได้รับการพัฒนาให้เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางคมนาคมสายสำคัญคือ R3 Highway หรือ “ถนน R3” ที่เชื่อมต่อเมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน ผ่านหลวงน้ำทา-บ่อแก้วของลาว และเชื่อมต่อมาถึงจังหวัดเชียงรายของไทย เส้นทางนี้มีบทบาทสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ของจีนในการดำเนินนโยบายแถบและเส้นทางในภายหลัง และกลายเป็นแกนหลักในการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายใต้กรอบความร่วมมือของอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) จึงถือได้ว่าเป็นการวางปูทางด้านภูมิรัฐศาสตร์เพื่อเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับจีนได้อย่างแนบแน่น

ต่อมาประเทศลาวประกาศสถาปนาเป็นรัฐสังคมนิยมอย่างเป็นทางการในปี 2518 ความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศก็ยิ่งแนบแน่นขึ้นอีก โดยเฉพาะในระดับพรรคคอมมิวนิสต์ที่มีการแลกเปลี่ยนคณะผู้แทนอย่างสม่ำเสมอและร่วมมือในการวางแผนนโยบายเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ เนื่องจากระบบการปกครองที่เหมือนกัน จากความสัมพันธ์ที่แนบแน่นนี้ ทำให้เกิดความไว้วางใจกันระหว่างสองประเทศ ภายหลังจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี 2534 ลาวก็ต้องเผชิญกับแรงกดดันทางเศรษฐกิจและจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนนโยบายสู่ระบบเศรษฐกิจตลาดเสรี มีการประกาศใช้นโยบายเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Mechanism) เปิดประเทศรับการลงทุนจากต่างชาติ และลดบทบาทของรัฐในระบบเศรษฐกิจลง (ณัฐพล ชาวคอนไชย, 2566) จีนซึ่งในขณะนั้นกำลังอยู่ในกระบวนการปฏิรูปและเปิดประเทศภายใต้การนำของเติ้ง เสี่ยวผิง ก็ได้เข้ามาสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจลาวในทันที ซึ่งมีรัฐวิสาหกิจของจีนเริ่มเข้ามาลงทุนในลาว โดยเฉพาะ

ในภาคพลังงาน การขุดเจาะทรัพยากร และโครงสร้างพื้นฐานขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ และจีนยังสนับสนุนเงินทุนเพื่อพัฒนาเส้นทางถนน R3A (ปิยะภพ มะหะมัด, 2560) ซึ่งเป็นหนึ่งในถนนสายหลักของโครงการถนนสาย R3 ภายใต้โครงการเศรษฐกิจระหว่างประเทศในกรอบความร่วมมือ GMS แม้ว่าการประกาศ BRI ของจีนจะเกิดอย่างเป็นทางการขึ้นในปี 2556 แต่ในเชิงปฏิบัติจีนได้วางรากฐานสำคัญไว้ก่อนหน้านี้เป็นเวลากว่าหลายปีผ่านยุทธศาสตร์และนโยบายการพัฒนาในระยะยาวที่มีเป้าหมายชัดเจนในการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมสู่ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยลาวถือเป็นประเทศเป้าหมายอันดับต้น ๆ ของจีนเนื่องจากเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่เป็นประเทศเชื่อมโยงหรือกล่าวได้ว่าเป็นสะพานเพื่อให้จีนสามารถขยายอิทธิพลผ่านการดำเนินโครงการภายใต้ BRI ได้ตามยุทธศาสตร์ (Vörös & Somsack, 2020)

นโยบายก้าวออกไป (Going Out Policy) ถือเป็นหนึ่งในนโยบายหลักของจีนที่มีบทบาทสำคัญต่อการ BRI ที่รัฐบาลจีนประกาศใช้เมื่อปี 2542 เนื่องจากในขณะนั้นจีนมีเงินทุนสำรองมากที่สุดในโลก โดยในปี 2558 มีถึง 3.8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ (บีบีซี, 2566) จีนจึงต้องการนำเม็ดเงินดังกล่าวออกไปลงทุนในต่างประเทศ โดยได้มีการสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจจีนขยายการลงทุนในต่างประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ลาวจึงได้กลายเป็นเป้าหมายสำคัญของจีนในการลงทุนขนาดใหญ่ กรณีที่เห็นได้ชัดชัดเจน คือ การก่อสร้างถนนสาย R3A ซึ่งเป็นโครงการขนาดใหญ่ที่จีนดำเนินการมาก่อนการประกาศ BRI โดยถนนสายนี้เริ่มต้นจากเมืองคุนหมิงของจีนผ่านแขวงหลวงน้ำทาของลาว และเชื่อมต่อกับไทย (Pechdin, 2024) โครงการนี้จึงถือเป็นรากฐานของแนวคิดการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ ไม่เพียงช่วยอำนวยความสะดวกด้านคมนาคมและการค้าของลาวเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นว่าจีนได้วางยุทธศาสตร์เพื่อขยายอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์ในลาวไว้อย่างชัดเจนและเป็นระบบ

เมื่อพิจารณาภาพรวมในช่วงระยะเวลาระหว่างปี 2543 ถึงปี 2566 จะพบว่าจีนได้ดำเนินการสร้างโครงสร้างอิทธิพลในประเทศลาวอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ และอิทธิพลทางวัฒนธรรม โดยกระบวนการดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน หากแต่มีลักษณะเป็นการวางรากฐานเชิงยุทธศาสตร์อย่างค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งส่งผลให้เมื่อจีนประกาศ BRI อย่างเป็นทางการในปี 2556 จึงสามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าวในลาวได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนโครงสร้างเชิงระบบที่ได้วางไว้ล่วงหน้า กล่าวได้ว่าลาวได้เข้าสู่สถานะของ “รัฐเป้าหมาย” (target state) ของจีนมาตั้งแต่อนการประกาศ BRI อย่างเป็นทางการ โดยสถานะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องระหว่างยุทธศาสตร์ของจีนในระดับภูมิภาคกับลักษณะของความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างจีนและลาวที่พัฒนาอย่างลึกซึ้งในช่วงเวลาดังกล่าว (Sgueglia, 2025) ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ลาวตกอยู่ในสถานะของรัฐเป้าหมายของจีนภายใต้ BRI สามารถจำแนกได้เป็น 3 ประการสำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ลาวยังคงมีลักษณะเศรษฐกิจที่พึ่งพิงการลงทุนจากภายนอกอย่างมาก ประกอบกับภาระหนี้สาธารณะที่อยู่ในระดับสูง และการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาทำให้ลาวไม่มีทางเลือกมากนักในเวทีระหว่างประเทศ การตอบรับข้อเสนอจากจีนจึงกลายเป็นทางเลือกที่ถูกมองว่าจำเป็นเพื่อไม่ให้ประเทศหลุดออกจากการพัฒนาและความเชื่อมโยงระดับภูมิภาค

2) ข้อจำกัดด้านอำนาจต่อรองและพันธมิตรระหว่างประเทศ ลาวเป็นประเทศขนาดเล็กที่ไม่มีพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ในระดับภูมิภาคหรือโลกที่สามารถถ่วงดุลอิทธิพลของจีน ไม่ว่าจะเป็นในกรอบของอาเซียน ญี่ปุ่น หรือสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้จีนสามารถแผ่ขยายอิทธิพลในลาวได้โดยไม่ต้องเผชิญการแข่งขันหรือแรงต่อต้านจากมหาอำนาจอื่นในระดับภูมิภาค

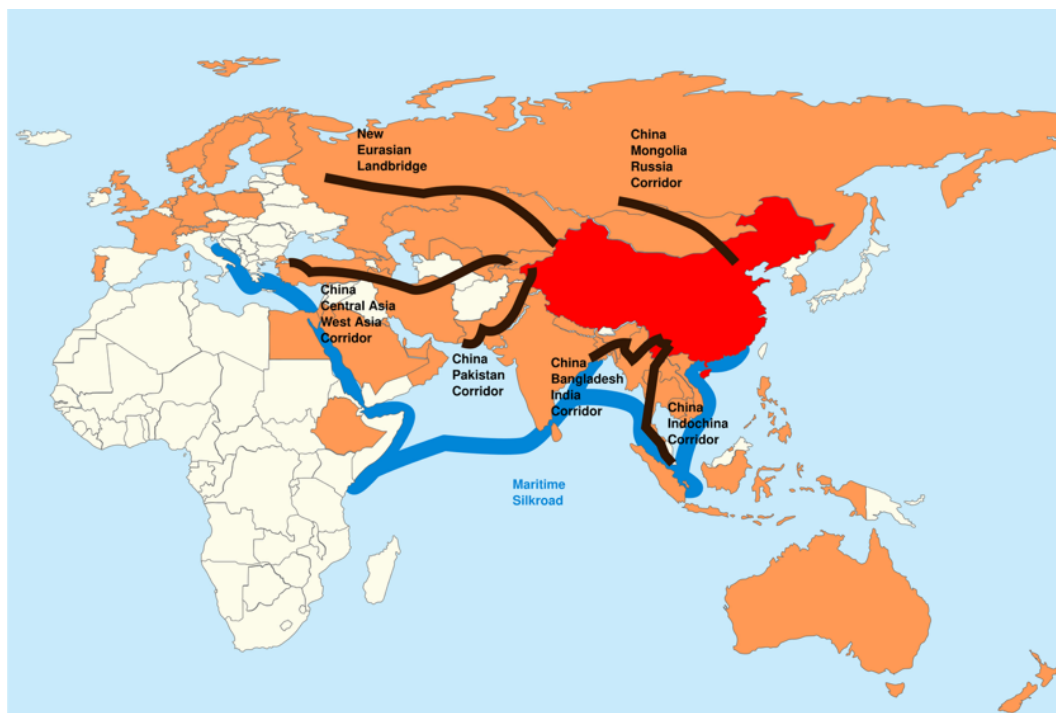
3) โครงสร้างทางการเมืองที่รวมศูนย์อำนาจ ระบบการเมืองของลาวซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจสูง โดยควบคุมทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ส่งผลให้กระบวนการกำหนดนโยบายและการทำข้อตกลงระหว่างประเทศสามารถดำเนินไปได้อย่างรวดเร็ว โดยไม่ต้องผ่านการตรวจสอบจากสาธารณะหรือฝ่ายค้านทางการเมืองตามแบบในระบบประชาธิปไตย สิ่งนี้เอื้อให้จีนสามารถเจรจาและบรรลุข้อตกลงกับลาวในระดับรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยสำคัญทั้งสามประการดังกล่าว จะเห็นได้ว่าลาวตกอยู่ในสถานะที่มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายด้านทั้งภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งปิดกั้นโอกาสในการสร้างทางเลือกเชิงนโยบายที่หลากหลายเพื่อลดการพึ่งพิงทุนต่างชาติ ภายใต้ข้อจำกัดเหล่านี้การตอบรับโครงการภายใต้ BRI ของจีนจึงไม่ใช่เพียงทางเลือกหนึ่งในหลายทาง แต่กลับกลายเป็นแนวทางหลักที่รัฐบาลลาวเห็นว่าจำเป็นเพื่อดึงทรัพยากร เงินทุน เทคโนโลยี และการสนับสนุนทางโครงสร้างพื้นฐานเข้ามาเติมเต็มช่องว่างการพัฒนาภายในประเทศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการวางแผนของจีนที่มีลักษณะเป็นการออกแบบพื้นที่เป้าหมายและเส้นทางการเชื่อมโยงล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ ประเทศลาวจึงไม่ได้เป็นเพียงผู้เลือกเปิดรับโครงการ แต่ในความเป็นจริงได้ถูกจัดวางให้อยู่ในโครงข่ายยุทธศาสตร์ภูมิภาคที่จีนออกแบบไว้แล้ว

ภายใต้การนำของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง รัฐบาลจีนได้ยกระดับแนวคิด “ความฝันของชาวจีน” (Chinese Dream) ขึ้นมาเป็นแกนกลางของการกำหนดนโยบายพัฒนา ซึ่งมุ่งหมายให้ประเทศจีนสามารถหลุดพ้นจากสถานะประเทศรายได้ปานกลางก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างมั่นคงยั่งยืน และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยรัฐทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการสนับสนุนและขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ดังกล่าวให้เกิดขึ้นจริง (Siqi, 2019) โดยในช่วงปี 2556 ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ได้แถลงเจตจำนงต่อสาธารณชนเกี่ยวกับแนวคิดในการฟื้นฟูเส้นทางสายไหมในประวัติศาสตร์ให้กลับมาอีกครั้งในศตวรรษที่ 21 โดยออกแบบให้มีทั้ง “เส้นทางสายไหมทางบก” (Silk Road Economic Belt) ซึ่งพาดผ่านจากจีนฝั่งตะวันตกไปยังเอเชียกลาง รัสเซีย และยุโรป ซึ่งประกอบด้วย 6 เส้นทางยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

- 1) สะพานเศรษฐกิจยูเรเชียใหม่
- 2) ระเบียงเศรษฐกิจจีน-มองโกเลีย-รัสเซีย
- 3) ระเบียงเศรษฐกิจจีน-เอเชียกลาง-เอเชียตะวันตก
- 4) ระเบียงเศรษฐกิจจีน-คาบสมุทรอินโดจีน
- 5) ระเบียงเศรษฐกิจบังกลาเทศ-จีน-อินเดีย-เมียนมา
- 6) ระเบียงเศรษฐกิจจีน-ปากีสถาน

รวมไปถึงยังมี “เส้นทางสายไหมทางทะเล” (Maritime Silk Road) ซึ่งเชื่อมโยงท่าเรือชายฝั่งตะวันออกของจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลาง แอฟริกา และยุโรป (Xinhua Silk Road Information Service, 2020)

ภาพประกอบ 2 เส้นทางซอร์ริเริ่มแถบและเส้นทาง

ที่มา: สุกานดา คิตตะวัณ (สุกานดา คิตตะวัณ, 2565)

แนวคิดทั้งสองเส้นทางนี้ได้ถูกผนวกและขยายผลจนกลายเป็นยุทธศาสตร์ระดับโลกในชื่อ BRI ซึ่งมีเป้าหมายหลัก 5 ประการ ดังนี้ (Cin, 2023)

1) การประสานนโยบาย (Policy Coordination) เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ผ่านการแลกเปลี่ยนนโยบาย กลไกความร่วมมือ และการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในระดับภูมิภาคและระดับโลก

2) การเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure Connectivity) มุ่งเน้นการพัฒนาและเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน รถไฟ สนามบิน ท่าเรือ และระบบพลังงาน เพื่อให้เกิดเครือข่ายคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคอย่างไร้รอยต่อ

3) การค้าเสรีและไร้พรมแดน (Unimpeded Trade) ส่งเสริมการลดอุปสรรคทางการค้า เช่น ภาษีศุลกากร มาตรการทางการบริหาร และข้อจำกัดที่ไม่ใช่ภาษี เพื่อให้การค้าระหว่างประเทศเป็นไปอย่างเสรี โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ

4) การแลกเปลี่ยนทางการเงิน (Financial Integration) เป็นการสร้างกลไกทางการเงินที่สนับสนุนการลงทุนและการเงินระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารเพื่อการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของเอเชีย (AIIB) กองทุนเส้นทางสายไหม และความร่วมมือด้านการเงินกับธนาคารในประเทศต่าง ๆ

5) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน (People-to-People Bond) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจระหว่างวัฒนธรรมผ่านการแลกเปลี่ยนทางวิชาการ การศึกษา การท่องเที่ยว และสื่อมวลชน รวมถึงการสร้างมิตรภาพในระดับประชาชน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนและไว้วางใจระหว่างกัน

ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือนี้ จีนเสนอแนวทางการพัฒนาในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ โดยเน้นความร่วมมือด้านโครงสร้างพื้นฐาน การเชื่อมต่อทางกายภาพ การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิ่นของประเทศคู่ค้าให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของจีน ซึ่งลาวถือเป็นประเทศเป้าหมายที่สำคัญภายใต้ระเบียบเศรษฐกิจจีน-คาบสมุทรมินโดจีน ซึ่งระเบียบเศรษฐกิจเส้นนี้มุ่งเสริมสร้างความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศบนคาบสมุทรมินโดจีน ประกอบด้วย ลาว เมียนมา ไทย กัมพูชา และเวียดนาม โดยมีจุดเริ่มต้นจากมณฑลยูนนานและกวางสีของจีนตอนใต้ขยายตัวลงมาสู่ประเทศเพื่อนบ้านผ่านโครงการคมนาคมขนาดใหญ่ เช่น ทางหลวงระหว่างประเทศ ระบบราง และท่าเรือ เชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานระหว่างจีนกับตลาดในภูมิภาคอาเซียน ลาวจึงไม่ใช่แค่ประเทศทางผ่านหากแต่เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญในการสร้างความต่อเนื่องของ BRI เพื่อไปสู่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (เสาวลักษณ์ เขตสูงเนิน, 2566)

การดำเนินโครงการภายใต้ BRI ในลาวเริ่มต้นในช่วงปี 2558 ภายหลังจากการประกาศอย่างเป็นทางการของรัฐบาลจีนในปี 2556 ที่รัฐบาลลาวในขณะนั้นได้ตอบรับและแสดงความสนใจในการเข้าร่วมโครงการ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างสองประเทศเพื่อกำหนดกรอบความร่วมมือและแนวทางการพัฒนาโครงการสำคัญในลาวภายใต้ BRI ต่อมาในปี 2558 ได้มีการลงนามบันทึกความเข้าใจ (MoU) ระหว่างจีนและลาวเพื่อเริ่มต้นความร่วมมืออย่างเป็นทางการเพื่อทำความเข้าใจการดำเนินโครงการภายใต้ BRI ในลาว (United Nations, 2022) รวมไปถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยในการวิเคราะห์จะนำกรณีศึกษาของ 3 โครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการรถไฟจีน-ลาว โครงการพัฒนาเขื่อนน้ำอู และโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น ซึ่งเป็นโครงการภายใต้ BRI ดังนี้

4.1.1 โครงรถไฟจีน-ลาว

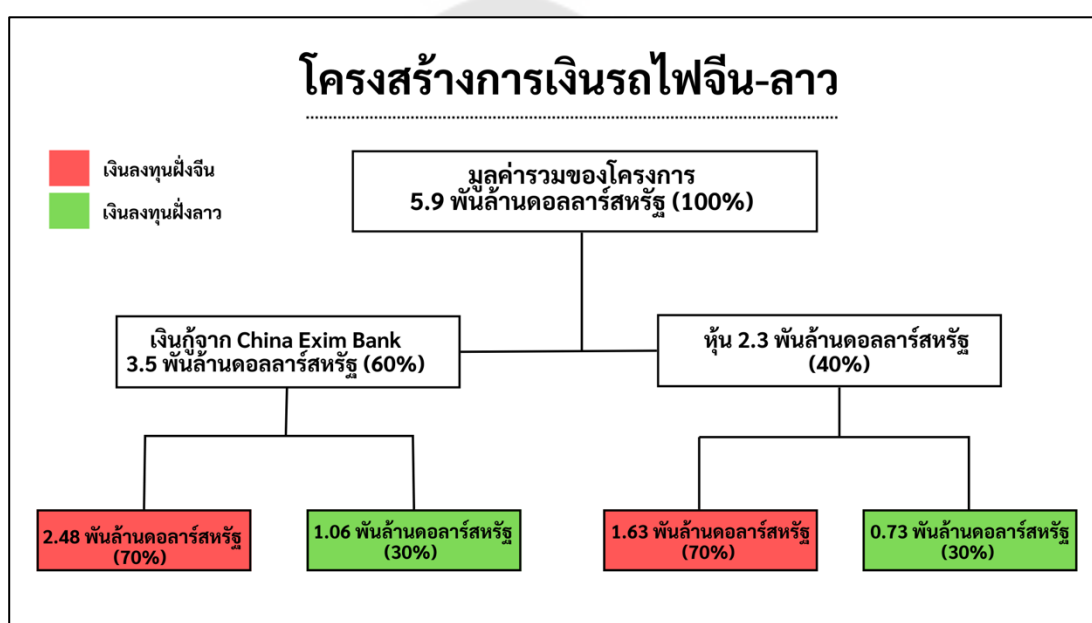
ภาพประกอบ 3 รถไฟจีน-ลาว

ที่มา: ข่าวสดออนไลน์ (ข่าวสดออนไลน์, 2564)

โครงการรถไฟจีน-ลาว เกิดขึ้นภายใต้ BRI โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงเมืองคุนหมิงของจีนกับกรุงเวียงจันทน์ของลาวเข้าด้วยกันผ่านทางรถไฟรางขนาดมาตรฐาน (Standard Gauge) ขนาด 1.435 เมตร แบบทางเดี่ยว (Single-track) ที่ใช้ระบบไฟฟ้าตลอดเส้นทาง ระยะทางรวมประมาณ 1,035 กิโลเมตร (Lao News Agency, 2023) ซึ่งจะเปลี่ยนลาวจากประเทศไร้ทางออกทะเล (Landlocked Country) ให้กลายเป็นศูนย์กลางการค้าการคมนาคมบนแผ่นดิน (Land-linked Country) เชื่อมต่อจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยลดระยะเวลาการเดินทางข้ามแดนจาก 3 วันเหลือเพียงไม่ถึง 3 ชั่วโมง ระหว่างบ่อเต็น-เวียงจันทน์ (AIDDATA, n.d.) โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างจีน-ลาว รวมถึงปูทางสู่การเชื่อมโยงระบบรางจากจีนผ่านไทย มาเลเซีย ไปจนถึงสิงคโปร์ในอนาคต นับเป็นโครงสร้างพื้นฐานแห่งยุทธศาสตร์ที่ลาวคาดหวังว่าจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและยกระดับสถานะของประเทศในภูมิภาคให้สูงขึ้น

โครงการรถไฟจีน-ลาว ดำเนินการผ่านรูปแบบการลงทุนในลักษณะกิจการร่วมค้าและสัมปทานก่อสร้าง-บริหาร-โอนคืน (Build-Operate-Transfer: BOT) โดยในปี 2559 ได้มีการจัดตั้งบริษัททางรถไฟลาว-จีน (Lao-China Railway Company: LCRC) ขึ้น ซึ่งรัฐบาลจีนถือหุ้นร้อยละ 70 ผ่านรัฐวิสาหกิจ 3 แห่ง ได้แก่ 1) บริษัท China Mowan Railway Company Limited 2) บริษัท Beijing Yukun Investment Company Limited และ 3) รัฐบาลมณฑลยูนนาน ขณะที่รัฐบาลลาวถือหุ้นร้อยละ 30 ผ่านบริษัท Laos Railway Company ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจของลาว (Chittaphone, 2023) เงินลงทุนรวมของโครงการมีมูลค่าประมาณ 5.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยแบ่งเป็นเงินกู้ร้อยละ 60 และ

ทุนหุ้นร้อยละ 40 โดยฝ่ายจีนได้สนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำผ่านธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (China Exim Bank) ในวงเงิน 2.48 พันล้านดอลลาร์สหรัฐให้แก่บริษัทรถไฟลาว-จีน และรัฐบาลลาวร่วมลงทุนด้วยเงินจำนวน 1.06 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเงินกู้จากจีน โดยรัฐบาลลาวได้นำรายได้จากเหมืองแร่มาใช้เป็นหลักประกันบางส่วนสำหรับภาระหนี้ดังกล่าว (AIDDATA, n.d.) ในส่วนของทุนหุ้นร้อยละ 40 ฝ่ายลาวมีภาระต้องชำระเงินตามสัดส่วนการถือหุ้นร้อยละ 30 คิดเป็นมูลค่า 730 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยในจำนวนนี้ รัฐบาลลาวได้จัดสรรงบประมาณประมาณ 250 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนที่เหลืออีก 480 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ต้องกู้ยืมจากธนาคารของจีน ขณะที่ฝ่ายจีนต้องชำระเงินลงทุนในสัดส่วน 1,630 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้รัฐบาลลาวมีภาระหนี้สินจากโครงการนี้รวมประมาณ 1,540 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Strangio, 2021)

ภาพประกอบ 4 โครงสร้างการเงินโครงการรถไฟจีน-ลาว

ที่มา: บีบีซี (บีบีซี, 2564)

โครงการรถไฟลาว-จีนได้รับการสนับสนุนอย่างใกล้ชิดจากรัฐบาลทั้งสองประเทศ โดยหน่วยงานหลักของลาวได้แก่ กระทรวงโยธาธิการและขนส่ง และคณะกรรมการบริหารรถไฟลาว-จีน ขณะที่ฝ่ายจีนมีการรถไฟแห่งประเทศไทย (China State Railway Group) และบริษัทผู้รับเหมาก่อสร้างรายใหญ่ ได้แก่ บริษัทกลุ่มรถไฟแห่งประเทศไทย (China Railway Engineering Corporation: CREC) และบริษัทในเครือ China Railway Second Group China Railway Fifth Group และ China Railway Eighth Group รวมถึงบริษัทวิศวกรรมพลังงานแห่งชาติจีน (PowerChina) ซึ่งรับผิดชอบงานก่อสร้างทางวิศวกรรมในหลายส่วน หลังจากเปิดให้บริการในเดือนธันวาคมปี 2564 โครงการดังกล่าวได้รับการตอบรับอย่างล้นหลาม ทั้งในด้านการเดินทางของผู้โดยสารและการขนส่งสินค้า โดยภายในระยะเวลาเพียง 1 ปี มีผู้โดยสารใช้บริการมากกว่า 1 ล้านคน และตัวเลขสะสมเพิ่มขึ้นเป็นกว่า 9 ล้าน

เที่ยวคนในช่วงต้นปี 2566 พร้อมกับปริมาณการขนส่งสินค้ารวมกว่า 12 ล้านตัน (Lao News Agency, 2023) ในเดือนเมษายน 2566 ได้มีการเปิดให้บริการเดินรถไฟระหว่างประเทศอย่างเป็นทางการข้ามพรมแดนจีน-ลาว หลังจากการผ่อนคลายมาตรการควบคุมโรคโควิด-19 ส่งผลให้จำนวนผู้โดยสารชาวต่างชาติรวมถึงนักท่องเที่ยวจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2566 รถไฟสายนี้ให้บริการโดยสายจำนวนวันละ 12 ขบวนในฝั่งลาว และประมาณ 51 ขบวนในฝั่งจีน โดยมีความสามารถรองรับผู้โดยสารสูงสุดถึงวันละกว่า 100,000 คนในช่วงเวลาที่มีความต้องการสูงสุด (Aseanplus News, 2024)

4.1.2 โครงการเขื่อนน้ำอู (Nam Ou Hydropower Project)

ภาพประกอบ 5 เขื่อนน้ำอูระยะที่ 5

ที่มา: Hobo Maps (Hobo Maps, n.d.)

ลาวถือได้ว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์มากที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์, 2566) โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำด้วยลักษณะทางภูมิประเทศที่มีแม่น้ำสายหลักไหลผ่าน มีแม่น้ำโขงและแม่น้ำสายย่อยที่ไหลผ่านทั่วประเทศ ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างเป็นเขื่อนเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า โครงการนี้ถือได้ว่าเป็นโครงการพลังงานขนาดใหญ่ที่สุดของลาว ตั้งอยู่บนแม่น้ำอู ซึ่งมีทั้งหมด 7 เขื่อน รวมกำลังการผลิตไฟฟ้าร่วมกัน 1,272 เมกะวัตต์ และสามารถผลิตไฟฟ้าได้รวมกัน 4,964 ล้านหน่วยต่อปี (สำนักข่าวชายขอบ, 2557)

แนวคิดของโครงการนี้เริ่มขึ้นมาในปี 2538 ในตอนแรกถูกกำหนดเป้าหมายเพื่อส่งออกไฟฟ้าให้แก่ไทย (International Rivers, 2022) แต่ก็ไม่ได้มีความคืบหน้าอย่างเป็นทางการ จนกระทั่งมีการลงนามข้อตกลงการพัฒนาโครงการในปี 2550 ตามมาด้วยการศึกษาความเป็นไปได้ในปี 2552 นำโดยบริษัทพลังงานน้ำของจีน และต่อมาในปี 2554 ได้มีการตกลงระหว่างรัฐบาลลาวกับบริษัท PowerChina Resources Ltd. ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจของจีนภายใต้กลุ่ม Power Construction Corporation of China (PowerChina) และดำเนินก่อสร้างจริงในปี 2555 โดยแบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ประกอบด้วยเขื่อนน้ำอู 2 5 และ 6 ระยะที่ 2 ประกอบด้วยเขื่อนน้ำอู 1 3 4 และ 7 แล้วเสร็จในปี 2563 มีมูลค่าการก่อสร้าง 2.73 พันล้านเหรียญสหรัฐ (Maps, n.d.d.) แม้ว่าการก่อสร้างโครงการนี้จะเริ่มดำเนินการก่อนที่จะประกาศ BRI อย่างเป็นทางการในปี 2556 แต่กระบวนการตกลงในการดำเนินโครงการดำเนินมาตั้งแต่ปี 2554 และ PowerChina ได้นำเสนอโครงการนี้ในฐานะโครงการที่สำคัญภายใต้โครงการแถบและเส้นทางของจีน โดยรูปแบบการดำเนินโครงการรัฐบาลลาวไม่มีหุ้นในกิจการนี้เลยแต่ใช้ระบบสัมปทานระยะยาวแบบ Build-Operate-Transfer (BOT) แก่บริษัท PowerChina ซึ่งได้รับสัมปทานระยะเวลา 29 ปี (International Rivers, 2022) เพื่อพัฒนาบริหาร และจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าจากโครงการก่อนจะโอนกรรมสิทธิ์คืนให้แก่รัฐลาวเมื่อสิ้นสุดสัญญาในปี 2584 กรรมสิทธิ์ของโครงการจึงจะเป็นของลาวอย่างแท้จริงตามเงื่อนไขสัญญา BOT จึงกล่าวได้ว่าบริษัท PowerChina ถือสิทธิ์การลงทุนเกือบทั้งหมด ตลอดระยะเวลาของสัญญา BOT จีนมีสิทธิ์ในการรับผิดชอบต่อแทนจากรายได้ของโครงการในฐานะผู้ถือสิทธิ์เชิงสัมปทานเต็มรูปแบบ โดยที่ลาวไม่ได้มีหุ้นหรือมีสิทธิ์ในการแบ่งรายได้โดยตรงจากการดำเนินงานของโครงการนี้

4.1.3 เขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น (Boten Special Economic Zone)

ภาพประกอบ 6 การก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ในเมืองบ่อเต็น

ที่มา: Aidan Jones (Jones, 2022)

บ่อเต็นเป็นเมืองขนาดเล็กทางตอนเหนือของลาว ตั้งอยู่ในแขวงหลวงน้ำทา ซึ่งเป็นจังหวัดชายแดนที่มีพรมแดนติดกับเมืองโมฮัน มณฑลยูนนาน ประเทศจีน เป็นจุดผ่านแดนระหว่างสองประเทศมาอย่างยาวนานและมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในฐานะจุดเชื่อมต่อระหว่างจีนกับกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา ลาว เมียนมา และเวียดนาม) บ่อเต็นเคยเป็นที่รู้จักกันในฐานะ “Golden City” ซึ่งเป็นศูนย์กลางของกาสิโนและการพนัน เป็นที่ชื่นชอบของนักพนันชาวจีน เนื่องจากการพนันเป็นสิ่งผิดกฎหมายในจีนแต่ได้รับอนุญาตเมืองนี้ ต่อมาในปี 2554 รัฐบาลจีนได้ขอให้ลาวปิดกาสิโนในบ่อเต็น เนื่องจากมีรายงานเกี่ยวกับกิจกรรมผิดกฎหมายส่งผลให้เมืองนี้กลายเป็นเมืองร้างในทันที (ปริดี บุญซื่อ, 2564) หลังจากนั้นลาวมีเป้าหมายในการพัฒนาเศรษฐกิจในบริเวณชายแดนแต่ยังมีข้อจำกัดทางด้านเงินลงทุนและโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่พร้อม จนกระทั่งในปี 2556 ที่ทางการจีนได้ประกาศนโยบายแถบและเส้นทาง พื้นที่บ่อเต็นก็ได้รับความสนใจเนื่องจากเป็นจุดยุทธศาสตร์ของจีนสำหรับเชื่อมต่อเศรษฐกิจจีนตอนใต้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรัฐบาลลาวก็ได้มีการประกาศเปิดพื้นที่เพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศโดยเฉพาะจากจีนซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

หลังจากนั้นรัฐบาลลาวได้ทบทวนแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นใหม่ โดยตัดสินใจตัดกิจการกาสิโนออกจากโครงการและมุ่งเน้นการดึงดูดนักลงทุนรายใหม่ที่มีศักยภาพมากขึ้น ในวันที่ 5 เมษายน 2555 รัฐบาลลาวได้ลงนามในสัญญาสัมปทานฉบับใหม่กับกลุ่มบริษัทยูนนาน ไห่เฉิง (Yunnan Haicheng Industrial Group) จากมณฑลยูนนาน ประเทศจีน โดยมีการเปลี่ยนแปลงผู้ถือสัมปทานอย่างเป็นทางการจากบริษัทฟูกฮิงไปยังกลุ่มยูนนาน ไห่เฉิง การลงนามสัญญาดังกล่าวจัดขึ้นที่กรุงเวียงจันทน์ โดยรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้าคณะกรรมการเขตเศรษฐกิจพิเศษของลาวเป็นผู้ลงนามร่วมกับประธานกลุ่มไห่เฉิง ซึ่งกลุ่มนักลงทุนรายใหม่ดังกล่าวมีประสบการณ์ด้านการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์และเมืองใหม่ในประเทศจีน (ปัทมพร ตั้งศรีวงศ์, 2564) เมื่อเข้ามารับช่วงโครงการ กลุ่มไห่เฉิงได้ปรับปรุงแผนแม่บทของเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น โดยเปลี่ยนชื่อโครงการเป็น “เขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นแดนงาม” (Beautiful Boten Special Economic Zone) พร้อมทั้งขยายพื้นที่สัมปทานจากเดิม 16.4 ตารางกิโลเมตร เป็น 34.2 ตารางกิโลเมตร เพื่อรองรับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่และมีศักยภาพเพิ่มขึ้น โครงสร้างการร่วมลงทุนยังคงเป็นรูปแบบสัมปทานระยะยาว แม้ว่าจะไม่มีการเปิดเผยระยะเวลาสัมปทานอย่างเป็นทางการในที่เชิงทางการ แต่ข้อมูลส่วนใหญ่คาดการณ์ว่าอยู่ในช่วง 50–99 ปี ซึ่งสอดคล้องกับธรรมเนียมการให้สัมปทานในเขตเศรษฐกิจพิเศษของลาว โดยกลุ่มไห่เฉิงมีหน้าที่ลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งปลูกสร้างทั้งหมดแลกกับสิทธิในการบริหารจัดการพื้นที่และเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ทางธุรกิจภายในเขตเศรษฐกิจตามระยะเวลาที่กำหนด วงเงินลงทุนที่กลุ่มไห่เฉิงประกาศไว้สำหรับการพัฒนาบ่อเต็นแดนงามมีมูลค่ากว่า 1,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตลอดระยะเวลาโครงการ 10–15 ปี โดยภาครัฐลาวคาดการณ์ว่าเมื่อโครงการพัฒนาเสร็จสมบูรณ์จะสามารถดึงดูดนักลงทุนและนักท่องเที่ยวจำนวนมากเข้าสู่พื้นที่ พร้อมทั้งสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นได้ (ปัทมพร ตั้งศรีวงศ์, 2565)

ในช่วงระยะแรกหลังจากได้ผู้ลงทุนรายใหม่เข้ามาดำเนินโครงการระหว่างปี 2555–2562 การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นดำเนินไปอย่างช้า ๆ และไม่ได้รับความสนใจหรือรายงานข่าวในวงกว้างต่อสาธารณะ ทำให้ภาพลักษณ์ของบ่อเต็นแดนงามยังคงเงียบเหงาและไม่เป็นไปตาม

ความคาดหวังที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามเมื่อโครงสร้างพื้นฐานสำคัญในพื้นที่โดยรอบเริ่มมีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดใช้งานทางรถไฟลาว-จีนในเดือนธันวาคม 2564 เขตเศรษฐกิจบ่อเต็นก็ได้รับความสนใจและความสำคัญกลับมามีความเด่นชัด รัฐบาลลาวให้ความสำคัญต่อการฟื้นฟูและพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นอย่างจริงจัง ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากการที่ผู้นำระดับสูงของลาวจำนวน 3 คน รวมถึงอดีตรัฐมนตรีของลาวได้เดินทางไปเยี่ยมชมและติดตามความคืบหน้าการพัฒนาของเขตเศรษฐกิจแห่งนี้อย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2565 (Pasick, 2014) นักลงทุนจากจีนได้เร่งดำเนินการก่อสร้างโครงการสำคัญหลายรายการในเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น แม้จะเผชิญกับอุปสรรคจากการระบาดของโรคโควิด-19 ตัวอย่างหนึ่งที่โดดเด่น คือ อาคารสำนักงานระฟ้าคู่แฝด IFC (International Finance Center) ซึ่งเป็นอาคารที่สูงที่สุดในบ่อเต็น ด้วยความสูง 35 ชั้น โดยโครงสร้างหลักของอาคารดังกล่าวได้ก่อสร้างแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2565 (ปิ่นทพ ตั้งศรีวงศ์, 2565) ถือเป็นสัญญาณเชิงบวกที่บ่งชี้ว่าโครงการพัฒนากำลังดำเนินไปตามแผนที่วางไว้

นอกจากนี้ร้านค้าปลอดภาษีและศูนย์การค้าบางส่วนได้ทยอยเปิดให้บริการแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เริ่มทยอยกลับมาเยือนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหลังการเปิดประเทศอีกครั้ง ขณะเดียวกัน โครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมอื่น ๆ ในพื้นที่ก็อยู่ในระหว่างการพัฒนา เช่น โครงการทางด่วนห้วยทราย-บ่อเต็น ซึ่งเป็นโครงการขยายทางหลวงสาย R3A เดิม ระยะทางประมาณ 176 กิโลเมตร โครงการนี้มีเป้าหมายลดระยะเวลาการเดินทางจากชายแดนไทยที่จังหวัดบ่อแก้วมาถึงบ่อเต็นเหลือเพียงประมาณ 1.5 ชั่วโมง จากเดิมที่ใช้เวลาประมาณ 5 ชั่วโมง ซึ่งจะส่งผลให้การเชื่อมโยงระหว่างชายแดนไทยกับเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นมีประสิทธิภาพและสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้นในอนาคตเมื่อโครงการแล้วเสร็จ (ธนาคารไทยพาณิชย์, ม.ป.ป.) ความก้าวหน้าดังกล่าวส่งผลให้บ่อเต็นกำลังเข้าสู่ช่วงฟื้นคืนชีพอีกครั้งในฐานะเมืองด่านหน้าที่มีการเชื่อมโยงทางรถไฟและทางหลวงโดยตรงกับจีน คาดการณ์ว่าเขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งนี้จะเกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่คึกคักขึ้นใหม่ นักลงทุนชาวจีนรายย่อยเริ่มเข้ามาจับจองพื้นที่เชิงพาณิชย์ภายในเขตฯ อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการก่อสร้างโรงแรมและสิ่งอำนวยความสะดวกใหม่ ๆ นอกจากนี้ยังมีการจัดงานแสดงสินค้าและการประชุมเพื่อส่งเสริมการลงทุนที่บ่อเต็นอย่างสม่ำเสมอเพื่อกระตุ้นความสนใจและดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา

4.2 ผลกระทบของข้อริเริ่มแถบและเส้นทางต่อลาว

การเข้าร่วม BRI ส่งผลให้ลาวเป็นหนึ่งในพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในฐานะประเทศไร้ทางออกสู่ทะเลที่มีศักยภาพจะเป็นจุดเชื่อมโยงทางบกระหว่างจีนกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้โครงการของ BRI ในลาวได้นำมาซึ่งผลกระทบที่สำคัญและแฝงนัยสำคัญทางอำนาจ ดังต่อไปนี้

4.2.1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ

การดำเนินโครงการต่าง ๆ ภายใต้ BRI ของจีนในลาว นอกจะมีเป้าหมายในการส่งเสริมความเชื่อมโยงทางภูมิภาคแล้ว ยังมีผลกระทบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของลาว แม้ว่าโครงการภายใต้ BRI จะถูกนำเสนอในเชิงการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การกระตุ้นการลงทุน และการเปิดตลาดใหม่ แต่ในเชิงโครงสร้างของการพัฒนา

เหล่านี้กลับสะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่สมดุล ซึ่งผลกระทบทางเศรษฐกิจที่สำคัญจากการดำเนิน BRI ในลาวที่สำคัญมีดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

ก่อนที่ลาวจะเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของ BRI ของจีนอย่างเป็นทางการ โครงสร้างเศรษฐกิจของลาวยังคงพึ่งพาภาคเกษตรกรรมและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นหลัก โดยภาคเกษตรกรรมเคยมีสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 30 ของ GDP ขณะที่แรงงานมากกว่าร้อยละ 70 ของประเทศดำรงชีพอยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยส่วนใหญ่เป็นการเกษตรแบบยังชีพ (subsistence agriculture) และพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการเข้ามาลงทุนของจีนผ่านโครงการแถบและเส้นทางตั้งแต่ปี 2556 เป็นต้นมา โครงสร้างเศรษฐกิจของลาวได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ สัดส่วนของภาคเกษตรกรรมใน GDP ลดลงเหลือประมาณร้อยละ 16 ในปี 2566 ขณะที่ภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 34 และร้อยละ 42 (ณัฐพล ชาวคอนไชย, 2566) ตามลำดับ ดังปรากฏในตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตาราง 1 เปรียบเทียบโครงสร้างทางเศรษฐกิจระหว่างปี 2553 และปี 2566

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ	ปี 2553 (ร้อยละต่อ GDP)	ปี 2566 (ร้อยละต่อ GDP)
ภาคเกษตรกรรม	ร้อยละ 30	ร้อยละ 16
ภาคอุตสาหกรรม	ร้อยละ 24	ร้อยละ 34
ภาคบริการ	ร้อยละ 45	ร้อยละ 42
สัดส่วนแรงงานในภาคเกษตร	มากกว่าร้อยละ 70	ร้อยละ 60

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติลาว (สำนักงานสถิติแห่งชาติลาว, 2568)

สาเหตุหลักที่ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจของลาวเปลี่ยนแปลงไปจากเศรษฐกิจที่เน้นเกษตรกรรมไปเป็นภาคอุตสาหกรรมและบริการ คือ การที่จีนดำเนินนโยบายการลงทุนขนาดใหญ่ภายใต้ BRI อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยเฉพาะการสร้างเส้นทางรถไฟจีน-ลาว ที่เชื่อมโยงเมืองเวียงจันทน์เข้ากับเมืองคุนหมิงของจีนโดยตรง ส่งผลให้การขนส่งสินค้าและการเดินทางระหว่างสองประเทศมีความสะดวก รวดเร็ว และมีต้นทุนที่ต่ำลงอย่างมาก (World Bank, 2023) ขณะเดียวกันจีนยังลงทุนสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังน้ำโดยเฉพาะเขื่อนน้ำอูทำให้ลาวกลายเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกพลังงานไฟฟ้ารายสำคัญของภูมิภาค นอกจากนี้จีนยังตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ส่งผลให้ลาวเปลี่ยนจากเศรษฐกิจเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม มาสู่การเป็นเศรษฐกิจที่เน้นการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมและการบริการที่เชื่อมโยงกับจีนโดยตรง ทำให้เศรษฐกิจลาวมีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้น โครงสร้างพื้นฐานที่จีนลงทุนทำให้การขนส่งสินค้าและผู้คนง่ายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้ธุรกิจบริการ เช่น การท่องเที่ยว มีการขยายตัว เกิดการจ้างงานและรายได้ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบที่สำคัญ นั่นคือ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างจีนกับลาวที่ไม่สมดุล เนื่องจากจีนเป็นผู้ควบคุมโครงการขนาดใหญ่และมีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่าลาว ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ เส้นทางรถไฟจีน-ลาว ซึ่งรัฐบาลลาวถือหุ้นเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น ส่วนที่เหลือร้อยละ 70 ถูกถือครองโดยจีน (ไทยพีบีเอส, 2565) และส่วนทุนของลาวยังต้องพึ่งการกู้ยืมจากธนาคารจีน ทำให้ลาวต้องแบกรับภาระหนี้สินจำนวนมหาศาล ยิ่งไปกว่านั้น เศรษฐกิจใหม่ของลาวถูกออกแบบมาเพื่อรองรับความต้องการของจีนเป็นหลัก เช่น อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อส่งกลับไปจีน การผลิตไฟฟ้าพลังน้ำเพื่อส่งออกให้จีน และธุรกิจบริการที่เน้นนักท่องเที่ยวและนักลงทุนจีน ขณะเดียวกัน ทรัพยากรสำคัญของลาว เช่น ที่ดิน แร่ธาตุ และแหล่งน้ำ ถูกถือครองหรือบริหารจัดการโดยบริษัทจีนผ่านระบบสัมปทานระยะยาว ส่งผลให้ลาวสูญเสียอำนาจในการจัดการทรัพยากรของประเทศตนเอง นอกจากนี้ การพัฒนายังกระจุกตัวในพื้นที่โครงการที่จีนลงทุน โดยไม่ได้กระจายประโยชน์สู่ประชาชนส่วนใหญ่ของลาวอย่างทั่วถึง จึงทำให้ลาวเสี่ยงต่อความเปราะบางทางเศรษฐกิจในระยะยาว (Radio Free Asia, 2022)

2) ปัญหานี้สาธารณะและกับดักหนี้

ก่อนที่ลาวจะเข้าร่วม BRI อย่างเป็นทางการ ในช่วงปี 2557-2559 ระดับหนี้สาธารณะของลาวอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำหรือทรงตัวเมื่อเทียบกับ GDP แต่ภายหลังการเข้าร่วม BRI และการกู้ยืมเงินเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ ระดับหนี้สาธารณะก็ปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว (Farooqi, 2023) ดังตารางนี้

ตาราง 2 แสดงระดับหนี้สาธารณะของลาวในปีที่สำคัญ โดยเปรียบเทียบสัดส่วนหนี้ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

ปี	อัตราหนี้สาธารณะ ต่อ GDP (ร้อยละ)	มูลค่าหนี้สาธารณะ (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)
2553	43	5.3
2556	49	5.9
2562	69	13.0
2564	88	14.5
2565	110	14.0
2566	108	13.83

ที่มา: World Bank (World Bank, 2023)

จากข้อมูลในตารางสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของหนี้สาธารณะของลาวระหว่างปี 2553 ถึงปี 2566 โดยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจนหลังจากที่ลาวเข้าร่วม BRI ของจีนอย่างเป็นทางการ ในช่วงก่อนเข้าร่วมโครงการในปี 2556 สัดส่วนหนี้สาธารณะของประเทศยังคงอยู่ในระดับประมาณร้อยละ 43-49 ของ GDP ซึ่งถือว่ามียกระดับไม่สูงมากนัก อย่างไรก็ตามหลังจาก

ลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ร่วมกับจีนผ่านโครงการภายใต้ BRI สัดส่วนหนี้สาธารณะได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงปี 2563-2565 ซึ่งหนี้สาธารณะทะลุระดับร้อยละ 100 ของ GDP และยังคงอยู่ในระดับสูงมากถึงประมาณร้อยละ 108 ของ GDP ในปี 2566 ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าภาระหนี้สาธารณะของลาวเพิ่มขึ้นมากกว่าสองเท่าภายในระยะเวลาประมาณ 10 ปีหลังจากการเข้าร่วม BRI โดยชี้ให้เห็นว่าการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากจีนเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ลาวเผชิญกับภาระหนี้ที่หนักหน่วงและกลายเป็นวิกฤตในปัจจุบัน ปัญหาหนี้สาธารณะที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องนี้มีความเชื่อมโยงโดยตรงกับโครงการลงทุนและเงินทุนจากจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

โครงการลงทุนที่มีมูลค่าสูงสุดภายใต้ BRI ในลาว คือ โครงการรถไฟจีน-ลาว ซึ่งมีมูลค่าการลงทุนรวมประมาณ 5.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยรัฐบาลลาวต้องกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (China Exim Bank) รวมทั้งงบประมาณของรัฐบาลเอง รวมเป็นมูลค่าทั้งสิ้นประมาณ 1.79 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อใช้สมทบทุนในโครงการดังกล่าว (บีบีซี, 2564) การดำเนิน BRI ส่งผลให้รัฐบาลลาวต้องแบกรับภาระผูกพันทางการคลังโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรวมกับภาระหนี้จากโครงการอื่น ๆ ที่ดำเนินการควบคู่กัน ส่งผลให้ระดับหนี้สาธารณะของประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วอย่างมีนัยสำคัญ แม้โครงการรถไฟลาว-จีน จะเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์สำคัญของความร่วมมือเชิงโครงสร้างพื้นฐานระหว่างลาวกับจีนหากแต่ยังมีโครงการขนาดใหญ่อื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้กรอบความร่วมมือ BRI และความตกลงทวิภาคี อาทิ โครงการเขื่อนน้ำอู และโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น เป็นต้น โครงการเหล่านี้ส่วนใหญ่ใช้แหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมกับสถาบันการเงินของจีน หรืออยู่ภายใต้การค้ำประกันโดยรัฐบาลลาวเอง ซึ่งหมายความว่าทุกครั้งที่มีการเริ่มต้นโครงการใหม่ ลาวจำเป็นต้องกู้เงินก้อนใหญ่เพื่อใช้ในการลงทุน และการกู้ยืมดังกล่าวจะถูกนับรวมเป็นภาระหนี้ของรัฐโดยตรง ส่งผลให้สัดส่วนหนี้สาธารณะต่อ GDP ของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Farooqi, 2023) ดังนั้น แม้ว่าการเข้าร่วม BRI จะเอื้อให้ลาวสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากจีนได้ในปริมาณมาก แต่ในอีกด้านหนึ่งกลไกดังกล่าวกลับส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมทางการเงินที่เร่งตัวขึ้นอย่างต่อเนื่องจนส่งผลให้ระดับหนี้สาธารณะของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่ปี

ในทางหนึ่งการเข้าร่วม BRI จะเอื้อให้ลาวสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนขนาดใหญ่จากจีนได้สะดวกยิ่งขึ้น แต่ในอีกด้านหนึ่งกลไกดังกล่าวกลับผลักดันให้ลาวเข้าสู่วงจรของการก่อหนี้ที่ขยายตัวรวดเร็วจนเกินกว่าขีดความสามารถในการรองรับของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาว่าโครงการลงทุนขนาดใหญ่ภายใต้ BRI เช่น โครงการรถไฟลาว-จีน หรือโครงการเขื่อนน้ำอู ล้วนเป็นโครงการที่ต้องใช้ระยะเวลานานกว่าจะก่อให้เกิดรายได้กลับคืนมา ในขณะที่รัฐบาลลาวต้องเริ่มต้นชำระหนี้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยทันทีตามกรอบเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาเงินกู้ สถานการณ์เช่นนี้ทำให้ค่าใช้จ่ายในการชำระหนี้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญและกลายเป็นภาระหลักของงบประมาณแผ่นดิน (กรุงเทพธุรกิจ, 2567) สะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงของเสถียรภาพทางการคลังในระยะสั้น ซึ่งมีสาเหตุสำคัญจากลักษณะของการลงทุนที่อาศัยเงินกู้ภายใต้กรอบความร่วมมือกับจีนอย่างเข้มข้นในช่วงที่ผ่านมา

จากแนวโน้มที่หนี้สาธารณะของลาวเพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นว่าประเทศลาวกำลังเผชิญกับภาวะกับดักหนี้ (Debt Trap) อย่างชัดเจน กล่าวคือ รัฐบาลลาวตกอยู่ใน

วงจรหนี้สินที่ยากจะหลุดพ้น และมีความเสี่ยงที่อาจต้องสูญเสียอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและโครงสร้างพื้นฐานบางส่วนให้แก่จีน เนื่องจากความจำเป็นในการจัดการปัญหาหนี้ของตนเอง ลักษณะสำคัญของกับดักหนี้ในกรณีลาว คือ การที่รัฐบาลต้องใช้ทรัพยากรหรือสินทรัพย์ของประเทศมาเป็นหลักประกันในการกู้ยืมเงินจากจีน หรือในบางครั้งต้องยอมโอนสิทธิการบริหารจัดการให้จีนเพื่อแลกกับการปรับโครงสร้างหนี้หรือการผ่อนปรนเงื่อนไขการชำระหนี้ ตัวอย่างสำคัญที่แสดงให้เห็นชัดเจนถึงกับดักหนี้ในกรณีของลาว โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการเขื่อนน้ำอู ซึ่งรัฐบาลลาวได้มอบสิทธิสัมปทานให้แก่จีนเป็นระยะเวลาถึง 29 ปี (Barney, 2025) การตัดสินใจเช่นนี้ส่งผลโดยตรงต่อการสูญเสียอำนาจในการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศลาวให้กับจีน โดยจีนสามารถเข้าควบคุมโครงการที่มีบทบาทสำคัญต่อการผลิตไฟฟ้าของลาวได้อย่างเต็มที่ รวมถึงลาวยังต้องสูญเสียสิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของตนเองไปเป็นเวลาหลายทศวรรษ เพื่อแลกกับการบรรเทาภาระหนี้สินที่สะสมมาจากการลงทุนขนาดใหญ่ภายใต้ BRI

นอกจากนี้ในปี 2564 รัฐบาลลาวยังให้สัมปทานในการบริหารระบบสายส่งไฟฟ้า (National Power Grid) แก่บริษัทจีนเป็นระยะเวลา 25 ปี (ศูนย์ธุรกิจสัมพันธ์ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, 2564) โดยฝ่ายจีนถือหุ่นเกินกว่าครึ่งหนึ่ง ส่งผลให้จีนสามารถควบคุมระบบโครงข่ายไฟฟ้าหลักของลาวได้อย่างเต็มที่ การตัดสินใจครั้งนี้เกิดขึ้นหลังจากที่ลาวประสบปัญหาการชำระหนี้และมีความเสี่ยงสูงที่จะผิดนัดชำระในช่วงปี 2563-2564 ซึ่งรัฐบาลลาวมีความจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากจีนในการบรรเทาปัญหาหนี้สิน โดยยินยอมแลกเปลี่ยนกับการให้จีนเข้ามาถือหุ้นใหญ่และบริหารจัดการระบบโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญดังกล่าว (Lintner, 2020) กรณีเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของกับดักหนี้ที่จีนที่ใช้สถานะเจ้าหนี้ในการขยายอิทธิพลและเพิ่มอำนาจต่อรองเหนือประเทศลูกหนี้อย่างลาวได้อย่างชัดเจน แม้ลาวยังไม่เข้าสู่ภาวะผิดนัดชำระหนี้อย่างเป็นทางการกับจีน แต่สถานการณ์ทางการเงินของประเทศอยู่ในภาวะวิกฤตและมีความเสี่ยงสูงที่จะผิดนัดชำระหนี้ในอนาคตอันใกล้ ในปี 2566 ลาวมีหนี้สาธารณะรวมประมาณ 13.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 108 ของ GDP ในปีดังกล่าว โดยประมาณครึ่งหนึ่งของหนี้นี้เป็นหนี้ที่กู้ยืมจากจีน ภาระการชำระหนี้ที่สูงและการขาดแคลนทุนสำรองระหว่างประเทศทำให้ลาวต้องขอเลื่อนการชำระหนี้กับจีนหลายครั้งและต้องเจรจาขอปรับโครงสร้างหนี้กับจีนเพื่อหลีกเลี่ยงการผิดนัดชำระหนี้ (เดอะ स्टันดาร์ด, 2567) สะท้อนให้เห็นถึงภาวะเปราะบางทางการคลังของลาวไม่มีสภาพคล่องเพียงพอที่จะชำระหนี้ได้ตามกำหนดและรายได้ที่มีอยู่ก็ไม่สามารถครอบคลุมภาระดอกเบี้ยและเงินต้นของหนี้ก้อนใหญ่ที่กู้ยืมมาจากจีนได้

ความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับจีนภายใต้ BRI ได้นำไปสู่การก่อหนี้จำนวนมหาศาลของลาวต่อจีน โดยจีนมีสถานะเป็นเจ้าหนี้รายใหญ่ที่สุดของลาวส่งผลให้โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมีลักษณะของการพึ่งพิงทางการเงินอย่างชัดเจน ภายใต้กรอบความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบเจ้าหนี้-ลูกหนี้ (creditor-debtor relationship) จีนสามารถใช้อิทธิพลในการกำหนดเงื่อนไขการกู้ยืมตลอดจนมีอำนาจต่อรองในการชี้นำทิศทางการนโยบายของลาว โดยเฉพาะในด้านการเงิน การคลัง และการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน สถานการณ์ยิ่งชัดเจนเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่าหนี้ต่างประเทศของลาวในปัจจุบันมีสัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่งที่เป็นหนี้ต่อจีน ซึ่งสะท้อนถึงการพึ่งพิงในระดับสูงและลดทอนความสามารถในการดำเนินนโยบายของรัฐบาลลาวอย่างเป็นอิสระ ซึ่งรัฐมหาอำนาจสามารถใช้อำนาจทางเศรษฐกิจแทนอำนาจทางทหารเพื่อควบคุมและชี้นำรัฐ

ขนาดเล็ก ในบริบทนี้เงินดำรงบทบาทเหมือนผู้อุปถัมภ์ทางการเงิน (financial patron) ขณะที่ลาวตกอยู่ในสถานะประเทศบริวารทางหนี้ (debt-dependent client state) (Barney et al, 2025)

3) ความไม่สมดุลทางการค้า

ก่อนปี 2556 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างลาวกับจีนยังอยู่ในระดับจำกัด โดยจีนยังไม่ได้เป็นประเทศคู่ค้าหลักของลาวในเวลานั้น อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากที่ลาวเข้าร่วม BRI ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในมิติของการค้าและการลงทุนโดยตรงจากจีนเข้าสู่ลาวซึ่งขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การขยายตัวของการลงทุนจีนไม่เพียงส่งผลต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศเท่านั้น หากยังส่งผลโดยตรงต่อการเติบโตของมูลค่าการส่งออกของลาวไปยังจีน จากเดิมที่จีนมีบทบาทจำกัดในฐานะตลาดส่งออกของลาว จีนได้ก้าวขึ้นมาเป็นคู่ค้าหลักภายในเวลาเพียงไม่กี่ปี

ในปี 2559 จีนมีสัดส่วนการนำเข้าสินค้าจากลาวสูงถึงร้อยละ 36.12 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ (WTS, n.d.) และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 45 ภายในปี 2566 (Loc, 2018) ในขณะเดียวกันลาวก็มีการนำเข้าสินค้าจากจีนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2566 สัดส่วนการนำเข้าจากจีนคิดเป็นร้อยละ 43.5 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดของลาว การขยายตัวทางการค้านี้มีปัจจัยสำคัญจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์แถบและเส้นทาง โดยเฉพาะโครงการรถไฟลาว-จีนที่เปิดให้บริการในปี 2564 ซึ่งมีส่วนช่วยลดต้นทุนโลจิสติกส์และทำให้การนำเข้าสินค้าจากจีนเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้ลาวมีสถานะเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคระหว่างจีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกทั้งยังส่งผลให้จีนกลายเป็นคู่ค้ารายใหญ่ที่สุดของลาวแทนที่ไทยและเวียดนามซึ่งเคยครองบทบาทนี้มาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตามแม้การค้าระหว่างลาวกับจีนจะขยายตัวอย่างรวดเร็วหากแต่ลาวกลับประสบปัญหาขาดดุลการค้าอย่างต่อเนื่องกับจีน สะท้อนถึงโครงสร้างการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลซึ่งเป็นหนึ่งในผลกระทบสำคัญที่มาพร้อมกับการบูรณาการทางเศรษฐกิจภายใต้ BRI

ตาราง 3 เปรียบเทียบดุลการค้าก่อนและหลังเข้าร่วมข้อริเริ่มแถบและเส้นทางของลาว

ช่วงเวลา	มูลค่าส่งออกไปจีน (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	มูลค่านำเข้าจากจีน (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	ขาดดุลการค้า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)
ปี 2555	830	1,064	234
ปี 2559	1,133	1,725	592
ปี 2565	2,250	3,300	800
ปี 2566	5,300	6,000	700

ที่มา: International Monetary Fund (International Monetary Fund, 2023)

จากข้อมูลในตารางสามารถเห็นได้ว่าก่อนที่ลาวจะเข้าร่วมโครงการภายใต้ BRI อย่างเป็นทางการ ในปี 2555 ลาวมีมูลค่าการส่งออกไปยังจีนประมาณ 830 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่มูลค่าการนำเข้าสินค้าจากจีนอยู่ที่ 1,064 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้ลาวขาดดุลการค้ากับจีนประมาณ 234 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการ ในช่วงปี 2556 เป็นต้นมา การค้าระหว่างลาวกับจีนได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในปี 2559 มูลค่าการนำเข้าสินค้าจากจีนเพิ่มขึ้นจาก 1,064 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 1,725 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้ลาวขาดดุลการค้าเพิ่มขึ้นเป็น 592 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Kuik, 2021) ซึ่งสอดคล้องกับช่วงเวลาการก่อสร้างโครงการรถไฟลาว-จีนและโครงการโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ที่อยู่ภายใต้กรอบ BRI หลังจากโครงการรถไฟลาว-จีนเปิดให้บริการในปี 2564 ความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศยิ่งแน่นแฟ้นมากขึ้น โดยในปี 2565 มูลค่าการส่งออกของลาวไปยังจีนเพิ่มขึ้นเป็น 2,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่การนำเข้าสินค้าจากจีนเพิ่มสูงถึง 3,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้ลาวขาดดุลการค้าเพิ่มเป็น 800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (Kuik, 2021) ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงที่สุดนับตั้งแต่เริ่มมีการบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่อง

ในปี 2566 ลาวมีมูลค่าการส่งออกไปยังจีนสูงสุดเป็นประวัติการณ์ที่ 5,300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่การนำเข้าสินค้าจากจีนอยู่ที่ 6,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (RFA lao, 2024) แม้ว่าลาวจะสามารถลดระดับการขาดดุลการค้าลงเหลือประมาณ 700 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่ก็ยังสะท้อนถึงภาวะขาดดุลที่ต่อเนื่องตลอดทศวรรษที่ผ่านมา ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้การเข้าร่วม BRI จะเอื้อให้ลาวสามารถขยายตลาดการส่งออกและเข้าถึงเศรษฐกิจจีนได้มากขึ้น แต่ในทางกลับกันลาวกลับต้องเผชิญกับการนำเข้าสินค้าจากจีนในปริมาณและมูลค่าที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะสินค้าประเภทเครื่องจักรกล เครื่องมืออุตสาหกรรม ชิ้นส่วนยานยนต์ และสินค้าสำเร็จรูป ซึ่งเป็นสินค้าที่ลาวยังไม่มีศักยภาพในการผลิตเองในประเทศได้เพียงพอ สินค้าที่ลาวส่งออกไปยังจีนนั้น ส่วนใหญ่ยังคงเป็นสินค้าเกษตร สินค้าโภคภัณฑ์ และวัตถุดิบขั้นต้นที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ และผ่านกระบวนการแปรรูปน้อย (กฤตพร ศิริใจชิงกุล, 2568) ซึ่งทำให้รายได้จากการส่งออกไม่สามารถชดเชยมูลค่าการนำเข้าได้อย่างสมดุล

สภาพการณ์เช่นนี้ไม่เพียงก่อให้เกิดภาวะขาดดุลการค้าเรื้อรัง หากยังสะท้อนโครงสร้างการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจที่ไม่สมดุลระหว่างลาวกับจีนภายใต้กรอบ BRI อย่างชัดเจน (Asean-China Center, 2022) จากลักษณะโครงสร้างทางการค้าดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสินค้าที่ลาวส่งออกไปยังจีนส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบหรือสินค้าเกษตรขั้นต้นซึ่งมีมูลค่าเพิ่มต่ำ ขณะที่สินค้าที่ลาวนำเข้าจากจีนกลับเป็นสินค้าสำเร็จรูปหรือสินค้าทุนที่มีมูลค่าสูง ส่งผลให้เกิดช่องว่างทางมูลค่าระหว่างการส่งออกและการนำเข้าอย่างชัดเจน และนำไปสู่ภาวะขาดดุลการค้ากับจีนอย่างต่อเนื่อง (RFA lao, 2024) โดยเฉพาะภายหลังจากการร่วมยุทธศาสตร์แถบและเส้นทางลาวได้เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมโยงกับจีนอย่างลึกซึ้ง ซึ่งเอื้อให้สินค้าจากจีนไหลเข้าสู่ตลาดลาวได้สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น การเปิดเสรีทางการค้าภายใต้กรอบความร่วมมือดังกล่าวแม้จะเอื้อประโยชน์บางส่วนในด้านการเข้าถึงตลาดจีนแต่กลับส่งผลกระทบเชิงโครงสร้างต่อระบบเศรษฐกิจภายในของลาวอย่างมีนัยสำคัญ

ภาพประกอบ 7 ขบวนรถไฟขนส่งสินค้าจากจีนมาลาว

ที่มา: บริษัท ไทย บิซ พาโนรามา จำกัด (บริษัท ไทย บิซ พาโนรามา จำกัด, 2564)

การเชื่อมโยงทางรถไฟระหว่างจีน-ลาว ก็ทำให้สินค้าจีนทะลักเข้ามาในตลาดลาวเพิ่มขึ้นอย่างมาก และสินค้าส่วนใหญ่มีราคาต่ำกว่าสินค้าท้องถิ่นของลาวเนื่องจากจีนมีขีดความสามารถทางอุตสาหกรรมที่สูงกว่าสามารถผลิตสินค้าได้ในปริมาณมีต้นทุนต่ำกว่าจากค่าแรงที่ถูกกว่า และต้นทุนวัสดุที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับลาว ทำให้สินค้าจีนสามารถเสนอราคาที่แข่งขันได้มากกว่า และรถไฟความเร็วจีน-ลาว ทำให้ค่าขนส่งสินค้าจากจีนเข้ามายังลาวถูกลง สินค้าจากจีนจึงมีราคาถูกและสามารถเข้าถึงตลาดลาวได้สะดวกยิ่งขึ้น (Asean-China Centre, 2022) ทำให้ผู้ผลิตลาวสูญเสียความสามารถในการแข่งขันทั้งในตลาดภายในและตลาดส่งออก เกษตรกรและผู้ผลิตรายย่อยจำนวนมากไม่สามารถปรับตัวรับมือได้ทัน รวมไปถึงมือผู้บริโภคนั้นไปเลือกซื้อสินค้าราคาถูกจากจีน สินค้าท้องถิ่นลาวจึงสูญเสียส่วนแบ่งการตลาด นำไปสู่ภาวะซบเซาของการผลิตในประเทศ หลายธุรกิจขนาดเล็กต้องปิดกิจการ ส่งผลให้มีการว่างงานและปัญหาเศรษฐกิจในระดับชุมชนมากขึ้น (Barney, 2025)

จากสถานการณ์ความไม่สมดุลทางการค้าระหว่างลาวและจีนแสดงให้เห็นถึงการครอบงำทางเศรษฐกิจและการค้าที่แตกต่างการใช้อำนาจทางทหารหรือการปกครองโดยตรงเหมือนการล่าอาณานิคมในอดีต โดยที่จีน จีนสามารถควบคุมตลาดภายในลาวผ่านการค้าขายและการลงทุนขนาดใหญ่ เช่น รถไฟลาว-จีน ที่ช่วยให้สินค้าจีนทะลักเข้าสู่ตลาดลาวได้ง่ายและมีต้นทุนต่ำกว่าอย่างมาก ส่งผลให้ผู้ประกอบการและเกษตรกรลาวไม่สามารถแข่งขันได้ จนในที่สุดก็สูญเสียพื้นที่ทางเศรษฐกิจของตนเองไปให้กับจีน นอกจากนี้ ลาวยังอยู่ในสภาวะที่ต้องพึ่งพิงตลาดจีนทั้งการ

นำเข้าและส่งออกอย่างหนัก ลาวต้องส่งออกสินค้าขั้นต้นหรือวัตถุดิบราคาถูกไปจีน ในขณะที่จีนส่งออกสินค้าสำเร็จรูปมูลค่าสูงมายังลาว โครงสร้างการค้าเช่นนี้สะท้อนถึงความสัมพันธ์แบบไม่เท่าเทียมกัน (unequal exchange) ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ที่ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจใช้ทรัพยากรและตลาดของประเทศที่อ่อนแอกว่าอย่างลาวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเป็นหลัก

4.2.2 ผลกระทบทางด้านการเมือง

นอกเหนือจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจของโครงการ BRI ที่มีต่อลาว ยุทธศาสตร์นี้ก็ได้ส่งผลกระทบทางการเมืองของลาวเช่นเดียวกัน แม้ว่าผลกระทบทางการเมืองจะไม่มีหลักฐานชัดเจนว่าจีนเข้าไปควบคุมหรือสั่งการทางการเมืองของลาวโดยตรง แต่ก็มีสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่าจีนนั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมืองของลาวในหลายเรื่องผ่านอิทธิพลทางเศรษฐกิจที่ได้เข้ามาดำเนินโครงการต่าง ๆ ภายในประเทศ แม้ว่าโครงการนี้จะถูกนำเสนอโดยจีนในฐานะรูปแบบความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ แต่เมื่อพิจารณาภายใต้แนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่กลับทำให้เห็นถึงการส่งสมอิทธิพลของจีนที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลัง ผ่านกลไกของการลงทุนและการให้เงินกู้ สิ่งเหล่านี้ค่อย ๆ หล่อหลอมให้เกิดโครงสร้างความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมระหว่างรัฐมหาอำนาจกับรัฐขนาดเล็กอย่างลาว โดยที่แม้จะไม่มี การควบคุมโดยตรงในลักษณะของลัทธิล่าอาณานิคมแบบดั้งเดิม แต่การกำหนดนโยบายสาธารณะและทิศทางการพัฒนาของลาวกลับต้องสอดคล้องกับผลประโยชน์เชิงยุทธศาสตร์ของจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในบริบทเช่นนี้ ความเป็นอิสระทางนโยบายของลาวจึงถูกจำกัดโดยกลไกทางเศรษฐกิจที่จีนเป็นผู้ควบคุมผ่านทั้งเงินทุน เทคโนโลยี และบุคลากร ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นลักษณะสำคัญของการครอบงำในแบบลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ที่ไม่ต้องใช้กำลังทหารหรืออำนาจทางกฎหมายโดยตรง แต่ใช้อำนาจทางโครงสร้างในการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจทางการเมืองของประเทศเป้าหมาย

1) อิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย

การเข้ามาของสาธารณรัฐประชาชนจีนผ่าน BRI ได้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในกระบวนการกำหนดนโยบายของรัฐบาลลาว จากเดิมที่ลาวมีอำนาจในการดำเนินนโยบายภายในประเทศได้อย่างค่อนข้างอิสระโดยยึดผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง กลับกลายเป็นว่ารัฐบาลลาวต้องปรับเปลี่ยนนโยบาย กฎหมาย และโครงสร้างสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขที่จีนเป็นฝ่ายกำหนดผ่านโครงการลงทุนขนาดใหญ่หลายโครงการ สภาพการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงสมดุลแห่งอำนาจในการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐบาลลาวไปในทางที่เสียเปรียบต่อจีนอย่างมีนัยสำคัญ โดยกรณีศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของอิทธิพลเชิงโครงสร้างที่จีนมีต่อการกำหนดนโยบายภายในของลาว ได้แก่ โครงการหลัก 3 โครงการภายใต้กรอบยุทธศาสตร์หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง ดังนี้

1.1) โครงการรถไฟจีน-ลาว โครงการนี้ดำเนินการภายใต้รูปแบบสัญญา Build-Operate-Transfer (BOT) โดยฝ่ายจีนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ออกแบบ ผู้ลงทุน ผู้ก่อสร้าง และผู้ดำเนินการระบบรถไฟตลอดระยะเวลาสัญญา 50 ปี ขณะที่รัฐบาลลาวจะได้รับกรรมสิทธิ์ในโครงการดังกล่าวก็ต่อเมื่อสามารถชำระหนี้สินทั้งหมดพร้อมดอกเบี้ยและผลตอบแทนตามเงื่อนไขที่จีนกำหนด โดยรัฐบาลลาวยังมีภาระหนี้ร่วมกับฝ่ายจีนในสัดส่วนประมาณร้อยละ 30 ของมูลค่าโครงการ ผ่านการกู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (China Exim Bank) เงื่อนไขสัญญา

ดังกล่าวบังคับให้รัฐลาวต้องปรับเปลี่ยนทั้งโครงสร้างกฎหมายที่ดิน กระบวนการจัดสรรพื้นที่ และระบบบริหารราชการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่การดำเนินโครงการของจีนอย่างเต็มรูปแบบ ในมุมมองเชิงรัฐศาสตร์สามารถกล่าวได้ว่า รัฐลาวได้สูญเสียอำนาจการตัดสินใจเชิงนโยบายบางส่วนให้แก่นักลงทุนต่างชาติ (ปัญทพ ตั้งศรีวงศ์, 2564)

1.2) โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น โครงการนี้เป็นตัวอย่างชัดเจนของการที่รัฐลาวยินยอมมอบอำนาจอธิปไตยเชิงพื้นที่ให้แก่การลงทุนจีน โดยการให้สัมปทานระยะยาว 99 ปี แก่กลุ่มบริษัทยูนนาน ไห่เจิง ของจีนเพื่อบริหารจัดการพื้นที่ชายแดนในแขวงหลวงน้ำทาอย่างเบ็ดเสร็จ โดยรัฐบาลลาวอนุญาตให้บริษัทจีนมีอำนาจในการกำหนดกฎระเบียบภายในพื้นที่ จัดเก็บภาษี และออกใบอนุญาตต่าง ๆ ได้โดยตรงโดยไม่ผ่านกลไกของรัฐลาว นอกจากนี้ยังเปิดให้นักลงทุนต่างชาติสามารถถือครองหุ้นได้เต็มร้อยละ 100 และใช้เงินหยวนจีนในการทำธุรกรรมอย่างอิสระ (ปัญทพ ตั้งศรีวงศ์, 2564) ลักษณะดังกล่าวก่อให้เกิดภาวะที่อาจเรียกได้ว่าเป็น “อธิปไตยจำกัดเฉพาะพื้นที่” (territorially limited sovereignty) ซึ่งรัฐลาวไม่สามารถควบคุมหรือแทรกแซงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะนี้มีความคล้ายคลึงกับการปกครองอาณานิคมที่มหาอำนาจต่างชาติเข้าครอบครองพื้นที่บางส่วนของรัฐขนาดเล็กในเชิงเศรษฐกิจ

1.3) โครงการเขื่อนน้ำอู ดำเนินการผ่านรูปแบบสัญญา Build-Operate-Transfer (BOT) เช่นเดียวกันกับโครงการรถไฟจีน-ลาว โดยจีนได้รับสัมปทานการบริหารเขื่อนเป็นเวลาอย่างน้อย 29 ปี ในช่วงเวลาดังกล่าว ลาวได้ให้สิทธิพิเศษในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ โดยปราศจากข้อจำกัดที่เข้มงวดจากการลาว นอกจากนี้ รัฐบาลลาวยังมีบทบาทสนับสนุนกระบวนการเวนคืนที่ดินจากประชาชนท้องถิ่นเพื่อรองรับโครงการเหล่านี้ แม้จะมีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิชุมชนท้องถิ่นและความไม่เป็นธรรมในกระบวนการเวนคืน แต่รัฐบาลลาวกลับไม่สามารถดำเนินการตรวจสอบหรือเยียวยาได้อย่างเป็นอิสระ เนื่องจากมีความจำเป็นต้องรักษาสัมพันธอันดีกับจีนในฐานะผู้ให้ทุนหลักของประเทศ (RFA lao, 2023)

จากตัวอย่างโครงการทั้งสามนี้ สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่ารัฐบาลลาวได้เผชิญกับแรงกดดันทางโครงสร้างจากจีนอย่างหนักหน่วงในการดำเนินนโยบายภายในประเทศ กระบวนการตัดสินใจทางนโยบายของลาวจึงถูกปรับให้ตอบสนองผลประโยชน์ของจีนผ่านกลไกเศรษฐกิจและการลงทุนรูปแบบต่าง ๆ อย่างมีระบบ เช่น การออกแบบสัญญาสัมปทานระยะยาว การดำเนินโครงการ BOT และการมอบอำนาจบริหารจัดการพื้นที่แก่บริษัทจีนโดยตรง กลไกเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจบังคับในรูปแบบเดิม ดังเช่นการเมืองหรือการทหารโดยตรง แต่กลับส่งผลให้รัฐลาวไม่สามารถดำเนินนโยบายได้อย่างเป็นอิสระเต็มที่ตามที่รัฐอธิปไตยทั่วไปพึงกระทำ อิทธิพลเชิงโครงสร้างของจีนผ่าน BRI แม้ไม่ใช่การปกครองโดยตรง แต่ในทางปฏิบัติกลับนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่ต่างจากการล่าอาณานิคมในอดีต กล่าวคือ ลาวกลายเป็นรัฐที่ถูกจำกัดอำนาจในการตัดสินใจเชิงนโยบายและจำเป็นต้องปรับนโยบายให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของรัฐมหาอำนาจอย่างจีน ในกรณีนี้เพื่อแลกกับการสนับสนุนทางเศรษฐกิจ การลงทุน และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศในระยะสั้นและระยะกลาง แต่ในขณะเดียวกันก็สูญเสียอำนาจอธิปไตยทางนโยบายไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

2) การดำเนินนโยบายต่างประเทศและมุมมองของประเทศในภูมิภาคและประชาคมโลก

ในด้านการดำเนินนโยบายต่างประเทศของลาว จะเห็นได้ชัดว่าภายหลังจีนประกาศ BRI ในปี 2556 รัฐบาลลาวได้แสดงจุดยืนตอบรับและเข้าร่วมแนวนโยบายดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเหตุการณ์สำคัญเมื่อวันที่ 13 – 14 พฤศจิกายน 2560 ซึ่งประธานาธิบดีสีจิ้นผิง ของจีนได้เดินทางเยือนลาวอย่างเป็นทางการ นับเป็นการเยือนครั้งแรกในรอบ 11 ปีของผู้ในระดับสูงจากจีน และยังเป็น การเยือนต่างประเทศครั้งแรกหลังการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 19 (CRN Online, 2550) ในการเยือนครั้งนี้มีการลงนามในข้อตกลงความร่วมมือรวมทั้งสิ้น 17 ฉบับ ครอบคลุมความร่วมมือด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ การลงทุน พลังงานไฟฟ้า และโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายยังเห็นพ้องที่จะเร่งรัดดำเนินโครงการภายใต้กรอบ BRI ให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของลาว การดำเนินการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าลาวได้รับ บทบาทสำคัญในฐานะหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ของจีน เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้ให้ขยายไปสู่ประเทศ อื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อย่างไรก็ตามการมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างลาวกับจีนเช่นนี้ ส่งผลให้ลาวเลือก ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่โน้มเอียงไปทางจีนในเวทีการทูตระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศใน หลายโอกาส แม้ว่าบางกรณีจะขัดแย้งกับผลประโยชน์ร่วมในภูมิภาคหรือประชาคมระหว่างประเทศก็ ตาม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ กรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้ระหว่างฟิลิปปินส์และจีนในปี 2559 ซึ่งศาล อนุญาโตตุลาการถาวร (Permanent Court of Arbitration: PCA) ณ กรุงเฮก มีคำตัดสินให้จีนไม่มี สิทธิตามกฎหมายระหว่างประเทศในการอ้างสิทธิ์เหนือน่านน้ำทะเลจีนใต้ในเขตเส้นประเก้าเส้น (Xinhua, 2016) ในช่วงเวลาดังกล่าว ลาวดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน แต่กลับหลีกเลี่ยงการเข้า ร่วมแถลงการณ์ร่วมของอาเซียน และมีการเลื่อนออกแถลงการณ์หลายครั้ง จนในที่สุดแถลงการณ์ที่ ออกมาก็มีเนื้อหาเบาบางและไม่มีการกล่าวถึงคำตัดสินของศาลโดยตรง (Parameswaran, 2016) กรณีดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงท่าทีของลาวที่แสดงการสนับสนุนจีนโดยนัย แม้จะไม่ใช้การแสดงออก อย่างเปิดเผยก็ตาม ท่าทีของลาวในลักษณะนี้ทำให้ถูกตั้งข้อสงสัยถึงว่าลาวกำลังลดบทบาทของตนเอง ในฐานะสมาชิกอาเซียนที่ยึดมั่นในหลักกฎหมายสากล แลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จีน มอบให้ รวมถึงการรับเงินกู้จำนวนมากจากจีนที่กลายเป็นภาระหนี้สาธารณะของประเทศด้วย โครงสร้างทางเศรษฐกิจเช่นนี้ส่งผลต่อจุดยืนของลาวในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการ เปลี่ยนแปลงจากจุดยืนที่เคยเป็นกลางไปสู่การเลือกพันธมิตรอย่างมีเงื่อนไข กล่าวคือ ลาวตกอยู่ ภายใต้แรงกดดันทางเศรษฐกิจที่ให้เป็นกลไกหลักในการควบคุม แทนที่จะเป็นการใช้อำนาจทางทหาร หรือการปกครองโดยตรง ในบริบทนี้การตัดสินใจดำเนินนโยบายที่เข้าข้างจีนจึงไม่ได้เป็นเพียงการ ตัดสินใจทางนโยบายเท่านั้น แต่ยังสะท้อนผลจากโครงสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจในระบบระหว่าง ประเทศ ซึ่งประเทศขนาดเล็กและพึ่งพิงการสนับสนุนจากทุนต่างชาติอย่างลาว ย่อมไม่สามารถ ดำเนินนโยบายที่ขัดแย้งกับประเทศผู้สนับสนุนหลักได้ (Ezeanyika et al, 2024)

จากลักษณะของการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เอียงไปทางจีนนี้ ส่งผลให้ลาวถูก มองจากภายนอกว่าเป็นรัฐบริวารของจีน ทำให้ภาพลักษณ์ของลาวในเวทีระหว่างประเทศเป็น ประเทศที่ขาดจุดยืนอิสระของตนเอง และกลายเป็นตัวแปรหนึ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของจีนใน ภูมิภาค มากกว่าที่จะเป็นผู้เล่นที่มีอิสระในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างลาว

กับประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียน เช่น เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย จึงได้รับผลกระทบจากจุดยืนของลาวที่ใกล้ชิดจีนมากเกินไป โดยเฉพาะกรณีที่ดินลาวไม่ให้การสนับสนุนแถลงการณ์ร่วมของอาเซียนในประเด็นทะเลจีนใต้ในปี 2559 ส่งผลต่อความเป็นเอกภาพและความเชื่อมั่นภายในกลุ่มอาเซียนโดยตรง (Chalermpananupap, 2016) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้สะท้อนชัดเจนว่าความสัมพันธ์กับจีนภายใต้ยุทธศาสตร์แถบและเส้นทางไม่ได้ส่งผลเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อทิศทางนโยบายต่างประเทศของลาว โดยเฉพาะการปรับท่าทีทางการเมืองและการทูตให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของจีน แม้ว่าบางครั้งท่าทีเหล่านี้อาจขัดต่อหลักสากลหรือผลประโยชน์ของภูมิภาคก็ตาม ลาวจึงจำเป็นต้องดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างระมัดระวัง โดยมีข้อจำกัดในการแสดงจุดยืนอย่างอิสระ เนื่องจากต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาจีนเป็นหลัก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การใช้อำนาจทางเศรษฐกิจจากจีนได้เข้ามาทำหน้าที่แทนการใช้อำนาจทางทหารหรือการปกครองโดยตรง เพื่อขึ้นและกำหนดทิศทางนโยบายต่างประเทศของลาวในเวทีระหว่างประเทศ

4.2.3 ผลกระทบทางด้านสังคม

การดำเนินโครงการพัฒนาต่าง ๆ ภายใต้ BRI ของจีนในลาว นอกจากจะก่อให้เกิดผลกระทบเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมืองแล้ว ยังส่งผลในมิติทางสังคมอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในแง่ของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชน และการแทรกซึมของวัฒนธรรมและค่านิยมจากภายนอก ซึ่งล้วนสะท้อนพลวัตของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่สอดคล้องกับแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ที่ประเทศมหาอำนาจใช้กลไกทางเศรษฐกิจเป็นช่องทางนำไปสู่การครอบงำเชิงสังคมและวัฒนธรรม โดยผลกระทบทางด้านสังคมของ BRI ต่อลาวมีประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) การโยกย้ายถิ่นฐานของประชากรลาว

หนึ่งในผลกระทบทางสังคมที่สำคัญจากการดำเนินโครงการภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ BRI คือ การสูญเสียสิทธิในที่ดินทำกิน และการถูกบังคับให้โยกย้ายถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตก่อสร้างโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นโครงการรถไฟจีน-ลาว เชื่อน้ำอุ หรือเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ในประเทศลาว กระบวนการพัฒนาเหล่านี้ได้เปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของพื้นที่ชนบทหลายแห่งอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เป็นถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์และชุมชนพื้นเมือง ซึ่งมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน การเวนคืนที่ดินและการโยกย้ายถิ่นฐานโดยปราศจากการมีส่วนร่วมจากประชาชนในระดับฐานราก และขาดมาตรการชดเชยที่เป็นธรรม ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากต้องเผชิญกับภาวะความไม่มั่นคงในชีวิตและการดำรงชีพ (RFA Lao, 2023) สถานการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบของการพัฒนาที่คล้ายคลึงกับกระบวนการขยายอำนาจในยุคอาณานิคม โดยเฉพาะในกรณีที่รัฐหรือทุนต่างชาติใช้โครงการโครงสร้างพื้นฐานเป็นเครื่องมือในการเข้าครอบครองพื้นที่ โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของชุมชนดั้งเดิมหรือระบบนิเวศที่เปราะบาง

ปัญหาการเวนคืนที่ดินและการโยกย้ายถิ่นฐานที่เกิดจากโครงการรถไฟจีน-ลาว ยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและยืดเยื้อ แม้ว่าโครงการดังกล่าวจะเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี 2564 แล้วก็ตาม แต่จนถึงปัจจุบันยังมีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ยังไม่ได้รับการเยียวยาอย่างครบถ้วนข้อมูลในปี 2566 ระบุว่า โครงการรถไฟสายนี้ส่งผลกระทบต่อประชาชนมากถึง 6,855 ครอบครัว ในพื้นที่ 5 แขวงทั่วประเทศลาว อย่างไรก็ตาม รัฐบาลสามารถดำเนินการจ่ายค่าชดเชยได้เพียง 5,837 ครอบครัว คิดเป็นวงเงินรวมประมาณ 72 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งยังคงมีประชาชนอีกกว่า

1,018 ครัวเรือนที่ยังไม่ได้รับค่าชดเชยอย่างเหมาะสมและเต็มจำนวน (Benar News, 2023) นอกจากนี้ หลายชุมชนที่ถูกโยกย้ายถิ่นฐานไปตั้งอยู่ในพื้นที่ใหม่ภายหลังการดำเนินโครงการ ยังประสบกับปัญหาด้านคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องความไม่เหมาะสมของที่ดินทำกิน ซึ่งในหลายกรณีพบว่าที่ดินแห่งใหม่นั้นมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่สามารถเพาะปลูกหรือประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพดังเช่นถิ่นเดิม ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนจำเป็นต้องเดินทางกลับไปยังพื้นที่ดั้งเดิมในช่วงฤดูเพาะปลูก เพื่อทำการเกษตรตามฤดูกาล เนื่องจากไม่สามารถพึ่งพาทรัพยากรในพื้นที่อยู่อาศัยใหม่ได้อย่างยั่งยืน (RFA Lao & Taejun Kang for RFA, 2023)

นอกจากกรณีโครงการรถไฟความเร็วสูงแล้ว การดำเนินโครงการเขื่อนผลิตไฟฟ้าขนาดใหญ่ของจีนในลาวยังส่งผลให้เกิดการโยกย้ายถิ่นฐานในวงกว้าง ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ห่างไกล ตัวอย่างสำคัญคือ โครงการเขื่อนน้ำอู (Nam Ou River Cascade) ซึ่งประกอบด้วยเขื่อนจำนวน 7 แห่งที่ก่อสร้างต่อเนื่องกันบนแม่น้ำอูทางตอนเหนือของประเทศไทย โดยมีบริษัท PowerChina จากจีนเป็นผู้ลงทุนและพัฒนาโครงการ โครงการนี้ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำจำนวนมากต้องถูกอพยพออกจากพื้นที่ดั้งเดิม รายงานระบุว่ามีการโยกย้ายประชาชนไม่น้อยกว่า 9,748 คน จาก 127 หมู่บ้าน ไปยังพื้นที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ที่จัดขึ้น โดยเฉพาะสำหรับโครงการดังกล่าว ประชากรส่วนใหญ่ที่ได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองและชนกลุ่มน้อย ซึ่งมีวิถีชีวิตที่พึ่งพาทรัพยากรจากแม่น้ำและป่าไม้มาอย่างยาวนาน (สยามรัฐออนไลน์, 2562) การถูกบังคับให้พลัดถิ่นไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อปัจจัยทางเศรษฐกิจ หากยังส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคม ระบบความเชื่อ และวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาในชุมชนเหล่านั้น โดยสิ่งที่น่ากังวล คือ กระบวนการพัฒนาโครงการไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเพียงพอ ตามหลักการการยินยอมโดยเสรีและแจ้งล่วงหน้า ขณะเดียวกันการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสังคมในพื้นที่ก็ขาดความโปร่งใสและไม่เป็นที่เปิดเผยต่อสาธารณะ นอกจากนี้ แหล่งทำกินดั้งเดิมของประชาชนในพื้นที่จำนวนมากถูกทำลายหรือเสื่อมสภาพลงโดยไม่มีการเยียวยาหรือชดเชยที่เหมาะสม หลายครอบครัวที่ย้ายมาอยู่ในศูนย์ตั้งถิ่นฐานใหม่ยังคงเผชิญกับปัญหาความขาดแคลนด้านอาหารและรายได้ ส่งผลให้ชาวบ้านบางส่วนต้องเดินทางกลับไปยังพื้นที่เดิมเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประมงแบบชั่วคราว เพราะไม่สามารถพึ่งพาทรัพยากรในถิ่นฐานใหม่ได้อย่างเพียงพอ (Business & Human Rights Resource Centre, 2022b) สถานการณ์เช่นนี้สะท้อนถึงข้อเท็จจริงว่า แม้โครงการดังกล่าวจะได้รับการเสนอในนามของการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชาติ หากแต่ในทางปฏิบัติกลับทำให้กลุ่มประชาชนที่อยู่ในสถานะเปราะบางต้องเผชิญกับภาวะความไม่มั่นคงในการดำรงชีวิต และสูญเสียสิทธิเบื้องต้นในด้านที่อยู่อาศัยและที่ดินทำมาหากิน

ในบริบทเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น เป็นกรณีตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบจากการพัฒนาพื้นที่ภายใต้นโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างลาวและจีนได้อย่างชัดเจน โดยรัฐบาลลาวได้ประกาศให้บ่อเต็นเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษตั้งแต่ปี 2546 พร้อมเปิดโอกาสให้บริษัททุนจีนเข้ามาลงทุนพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ ในระยะแรก บริษัททุนจีนได้ดำเนินโครงการพาณิชยกรรมขนาดใหญ่ อาทิ กาสีโน โรงแรม และศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักลงทุนและนักท่องเที่ยวชาวจีนเข้าสู่พื้นที่ชายแดนลาว-จีน (Lertpusit, 2014) การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวส่งผลให้ประชากรท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ต้องเผชิญกับกระบวนการโยกย้ายถิ่นฐาน โดยชาวบ้านต้องย้ายออกไปตั้งถิ่นฐานใหม่ห่างออกไปจากชุมชนเดิมราว 10 กิโลเมตร โดยไม่ได้

รับการปรึกษาหารือหรือมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม การย้ายถิ่นฐานที่ดำเนินการโดยขาดความรอบคอบและไม่เป็นธรรมนี้ ทำให้ประชาชนสูญเสียที่ดินทำกินและอาชีพดั้งเดิมที่เคยใช้เป็นแหล่งรายได้หลักของครัวเรือน จนนำไปสู่ปัญหาความยากจนและความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ (Lertpusit, 2014)

จากการรายงานของ The People's Map ในปี 2563 ระบุว่าการลงทุนของบริษัทจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นนั้นมีมูลค่ารวมกว่า 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้โครงสร้างประชากรของบ่อเต็นเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมีประชากรประมาณ 2,000 คนในเขตเศรษฐกิจนี้ แต่กว่าร้อยละ 80 เป็นชาวจีนที่เข้ามาทำธุรกิจและแรงงานที่เข้ามาทำงานในพื้นที่ ขณะที่ประชากรลาวและกลุ่มอื่น ๆ มีสัดส่วนรวมกันเพียงร้อยละ 20 เท่านั้น (Lertpusit, 2014) การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบประชากรดังกล่าวมีนัยสำคัญในเชิงสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชุมชนท้องถิ่นได้ถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมของผู้มาใหม่ โดยเฉพาะวัฒนธรรมเชิงพาณิชย์และวิถีชีวิตแบบจีน

รายงานของ Radio Free Asia ในปี 2562 ชี้ให้เห็นว่าชาวลาวที่ยังอาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงเขตเศรษฐกิจพิเศษต้องเผชิญกับความยากลำบากในการดำรงชีพและรายได้ลดลง หลายคนจำต้องประกอบอาชีพรับจ้างรายวันหรือค้าขายเล็ก ๆ เพื่อความอยู่รอด (RFA, 2019) นอกจากนี้ ศูนย์ข้อมูลธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (Business & Human Rights Resource Centre) รายงานในปี 2564 ว่า การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ในบ่อเต็นยังนำไปสู่การทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การตัดไม้ทำลายป่า และการเปลี่ยนแปลงสภาพที่ดิน ส่งผลให้ระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนโดยตรง เนื่องจากประชาชนยังต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีวิต (Business & Human Rights Resource Centre, 2022)

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้ผ่านกรอบแนวคิดสิทธิอำนาจอานานิคมใหม่ ซึ่งเน้นย้ำว่าการครอบงำในยุคปัจจุบันไม่จำเป็นต้องปรากฏอยู่ในรูปแบบของการยึดครองดินแดนหรือการใช้อำนาจทหารโดยตรงเหมือนในยุคอาณานิคมดั้งเดิมอีกต่อไป หากแต่เป็นการใช้อำนาจทุนทางเศรษฐกิจและการลงทุนจากภายนอกเข้ามากำหนดทิศทางการพัฒนาของประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอ่อนแอกว่า ในกรณีของลาว การดำเนินยุทธศาสตร์แถบและเส้นทางของจีนสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะการครอบงำดังกล่าวอย่างเด่นชัด โดยจีนอาศัยกลไกทางเศรษฐกิจและเงื่อนไขที่เข้มงวดของโครงการลงทุนขนาดใหญ่ เพื่อควบคุมทิศทางและนโยบายการพัฒนาของลาวอย่างมีนัยสำคัญ ในแง่นี้ การที่รัฐบาลลาวมีทางเลือกที่จำกัดในการต่อรองหรือปฏิเสธข้อเสนอของจีน เป็นผลมาจากโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่สมดุล (asymmetric power relations) ระหว่างสองประเทศ ส่งผลให้ลาวจำต้องยอมรับเงื่อนไขการลงทุนและสัมปทานโครงการต่าง ๆ ของจีน

เงื่อนไขข้างต้นสร้างผลกระทบเชิงลบต่อประชาชนในพื้นที่อย่างมาก ผลที่ตามมาคือ การสูญเสียอธิปไตยเชิงนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลลาวในเชิงพฤตินัยโดยจีนสามารถกำหนดทิศทางการจัดสรรทรัพยากรที่สำคัญของลาว เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ของโครงการที่จีนเข้าไปลงทุนอย่างเต็มที่ภายใต้เงื่อนไขนี้ ประชาชนท้องถิ่นในลาวจึงกลายเป็นกลุ่มที่ถูกกีดกันออกจากกระบวนการพัฒนาอย่างชัดเจน ทั้งที่เป็นเจ้าของทรัพยากรโดยตรง กลับต้องแบกรับผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจที่เกิดจากการดำเนินโครงการเหล่านั้นแต่เพียงฝ่ายเดียว ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียที่ดินทำกิน การถูกบังคับโยกย้ายถิ่นฐาน หรือแม้แต่การไม่ได้

รับค่าชดเชยที่เหมาะสมและเป็นธรรมจากรัฐ ผลกระทบดังกล่าวเน้นย้ำถึงความสามารถของรัฐบาลลาวในการคุ้มครองและปกป้องสิทธิของประชาชนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ ที่แสดงถึงความสัมพันธ์แบบศูนย์กลาง-ชายขอบ (core-periphery) ที่ชัดเจนระหว่างจีนในฐานะประเทศศูนย์กลาง และลาวในฐานะประเทศชายขอบ

2) การกลืนกลายทางวัฒนธรรม

การขยายอิทธิพลของจีนในประเทศลาวภายใต้ยุทธศาสตร์แถบและเส้นทางไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การลงทุนทางเศรษฐกิจหรือการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏควบคู่กับการไหลบ่าของกระแสวัฒนธรรมจีนอย่างเป็นระบบและมีนัยสำคัญเชิงโครงสร้าง โดยมีแรงผลักดันจากการเคลื่อนย้ายของแรงงาน นักธุรกิจ และประชากรจีนจำนวนมากที่เข้ามาดำเนินธุรกิจ ลงทุน และตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่าง ๆ ของลาวภายใต้บริบทของโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์แถบและเส้นทาง กระบวนการดังกล่าวส่งผลให้วัฒนธรรมจีนมิใช่เพียงผลพลอยได้จากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นส่วนสำคัญที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและดำเนินไปพร้อมกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจจนมีอิทธิพลครอบงำและบดบังอัตลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นของลาวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งกระบวนการนี้ในเชิงสังคมวิทยาเรียกกันว่า “การกลืนกลายทางวัฒนธรรม” ที่วัฒนธรรมจีนเข้ามามีบทบาทครอบงำพื้นที่บางส่วน ขณะที่วัฒนธรรมท้องถิ่นลาวดั้งเดิมถูกลดบทบาทลง เห็นได้ชัดจากการเปลี่ยนแปลงเมืองบ่อเต็นจากชุมชนชายแดนขนาดเล็กที่ได้มีการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์แถบและเส้นทาง จนได้กลายมาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นที่ได้ดึงดูดกลุ่มทุนและแรงงานจากจีนจำนวนมาก โดยในปี 2563 ในพื้นที่นี้มีประชากรประมาณ 2,000 คน โดยร้อยละ 80 เป็นคนจีนที่เข้ามาลงทุนในพื้นที่ และที่เหลือเป็นแรงงานจากลาว ไทย และเวียดนาม ตามลำดับ (The People's Map, 2022) และการเปิดให้บริการรถไฟความเร็วสูงจีน-ลาว ในปี 2564 ที่มีสถานียบ่อเต็นเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างจีนและลาว ก็ยิ่งทำให้นักธุรกิจ แรงงาน และผู้ประกอบการจีนเข้ามาในพื้นที่นี้มากยิ่งขึ้น

ภาพประกอบ 8 ธุรกิจของชาวจีนในพื้นที่บ่อเต็น

ที่มา: Treasures of Laos (Treasures of Laos, 2013)

จนกระทั่งเมืองบ่อเต็นได้เปลี่ยนโฉมไปเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางประชากรและเศรษฐกิจที่แตกต่างจากโครงสร้างเดิมอย่างชัดเจน กล่าวคือ ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ปัจจุบันเป็นชาวจีน ขณะที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะร้านค้าและธุรกิจบริการต่าง ๆ ล้วนดำเนินการโดยชาวจีนเกือบทั้งหมด นอกจากนี้ เมืองบ่อเต็นยังมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตทางสังคมตามแบบวัฒนธรรมจีนอย่างเป็นรูปธรรม โดยจะสังเกตได้ว่าในช่วงเวลากลางคืน เมืองจะเริ่มคึกคักเมื่อร้านอาหารและสถานบันเทิงเปิดให้บริการ เสียงเพลงจีนจะดังออกมาจากร้านค้าหลายแห่งที่รองรับนักท่องเที่ยวหรือนักธุรกิจชาวจีนที่ออกมาสังสรรค์ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของระบบนิเวศแบบจีนที่ฝังตัวอยู่ในพื้นที่ทางสังคมของลาวอย่างแนบแน่น (Chan, 2025) นอกจากนี้ ในชีวิตประจำวันยังพบการใช้สกุลเงินหยวนควบคู่กับสกุลเงินกีบลาวอย่างแพร่หลาย สะท้อนถึงลักษณะของระบบเศรษฐกิจสองสกุลเงิน (dual-currency economy) ที่มีการใช้อยู่ในพื้นที่นี้ ภาษาจีนกลางกลายเป็นภาษาที่ได้ยินบ่อย ๆ กับภาษาลาว และป้ายตามอาคาร ร้านค้า และสาธารณูปโภคต่าง ๆ มักแสดงภาษาจีนในลักษณะเด่นชัดเทียบเคียงกับภาษาลาว (Yiwen, 2023) สภาพการณ์ทั้งหมดดังกล่าวทำให้ผู้ที่เดินทางมายังบ่อเต็นสามารถรับรู้ถึงบรรยากาศของชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลขนาดใหญ่ มากกว่าที่จะสัมผัสถึงความเป็นเมืองชายแดนของลาวในความหมายดั้งเดิม กล่าวอีกนัยหนึ่ง วัฒนธรรมจีนได้เข้ามาครอบงำพื้นที่นี้ในแทบทุกมิติ ขณะที่อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของลาวกลับถูกลดทอนและมีบทบาทในระดับรองลงมาอย่างเห็นได้ชัด กล่าวโดยสังเขป วิถีทางสังคมในเมืองบ่อเต็นในปัจจุบัน

ปรากฏความเป็นจีนในระดับที่เด่นชัดกว่าวัฒนธรรมลาวทั้งในเชิงภาษา พฤติกรรมการบริโภค และรูปแบบการดำรงชีวิต ซึ่งล้วนเป็นผลโดยตรงจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและระบบเศรษฐกิจในพื้นที่ภายใต้บริบทของการลงทุนและการขยายอิทธิพลของจีนในเขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวประชากรและระบบเศรษฐกิจในท้องถิ่นที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทของการลงทุนและการขยายอิทธิพลของจีนในพื้นที่ดังกล่าว

ท่ามกลางกระแสการขยายตัวทางวัฒนธรรมจีนที่หลั่งไหลเข้าสู่ลาว ได้ก่อให้เกิดความท้าทายสำคัญในเชิงรัฐศาสตร์ นั่นคือ การลดบทบาทและการกลืนกลายทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมลาว ปรากฏการณ์นี้ไม่ได้มีผลกระทบจำกัดอยู่แค่ในมิติด้านวิถีชีวิตหรืออัตลักษณ์ของประชาชนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างเกี่ยวกับบทบาทของรัฐบาลในการปกป้องและรักษาอธิปไตยทางวัฒนธรรมของชาติ ภายใต้เงื่อนไขของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่สมดุลกับจีน ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจและอำนาจต่อรองที่เหนือกว่ามาก โดยเฉพาะในมิติการครอบงำทางเศรษฐกิจและการกลืนกลายทางวัฒนธรรมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ประการแรก จีนได้เข้ามามีบทบาทนำและครอบงำเศรษฐกิจลาวอย่างลึกซึ้งผ่านกลไกการลงทุนและการให้เงินกู้สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ ทำให้ลาวต้องพึ่งพิงทั้งทุนและตลาดจีนในระดับสูง จนอยู่ในสถานะของการครอบงำทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจนตามแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่

การที่รัฐบาลลาวยินยอมให้กลุ่มทุนจีนเข้าที่ดินระยะยาวในพื้นที่ที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ ดังในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น (กรุงเทพมหานคร, 2562) ยังเป็นการเปิดช่องทางให้จีนมีอำนาจในการควบคุมพื้นที่เหล่านั้นในทางปฏิบัติ แม้ว่าในทางนิตินัยลาวจะไม่ได้เสียดินแดนอธิปไตยอย่างเป็นทางการ แต่ในเชิงพฤตินัย พื้นที่ดังกล่าวกลับอยู่ภายใต้การควบคุมของจีนในระดับที่ทำให้ประชาชนท้องถิ่นรู้สึกแปลกแยก ดังคำกล่าวที่ว่า “จีนยึดลาวเป็นเมืองขึ้นโดยไม่ต้องเสียเลือดแม้แต่หยดเดียว” (แสงไทย คำภูไทย, 2565) กล่าวคือ ไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจทางทหารหรือการปกครองโดยตรง แต่สามารถครอบงำได้ผ่านกลไกทางเศรษฐกิจและการลงทุน ในประการที่สอง ในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่าจีนใช้อำนาจแบบอ่อน (Soft Power) เข้าครอบงำสังคมลาวผ่านการแพร่กระจายทางภาษาและวัฒนธรรมของตน ชาวลาวจำนวนมากต้องปรับตัวหันมาเรียนภาษาจีนเพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงาน ขณะที่ชุมชนชาวจีนที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในลาวยังคงดำเนินชีวิตตามแบบฉบับของตนเองอย่างเหนียวแน่น และเผยแพร่รูปแบบวิถีชีวิตนั้นสู่คนลาวในวงกว้าง ส่งผลให้เกิดการซึมซับวัฒนธรรมจีนในหมู่คนลาวรุ่นใหม่โดยปริยาย (Lapuekou, 2024) ซึ่งเป็นกระบวนการการกลืนกลายทางวัฒนธรรม ที่ถือว่าเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของการครอบงำเชิงโครงสร้างตามกรอบลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ จีนไม่ได้มีความจำเป็นต้องตั้งระบบอาณานิคมหรือแต่งตั้งผู้ปกครองจากจีนโดยตรง แต่สามารถทำให้สังคมลาวซึมซับวัฒนธรรมจีนและมีความผูกพันกับจีนในเชิงวัฒนธรรมอย่างแนบแน่นแทนวัฒนธรรมดั้งเดิม

ในทางด้านประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการกลืนกลายทางวัฒนธรรมทำให้จีนสามารถสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ลดแรงต้านและข้อขัดแย้งจากชุมชนท้องถิ่น การที่ชุมชนคุ้นชินกับวัฒนธรรมจีนจะทำให้การดำเนินโครงการพัฒนา โครงการลงทุน หรือการขยายเขตเศรษฐกิจพิเศษเป็นไปโดยราบรื่นและมีต้นทุนทางสังคมต่ำลง และช่วยขยาย Soft Power ของจีนในลาวอย่างเป็นรูปธรรม (RFA Lao & Taejun Kang for RFA, 2023) ภายใต้ภาพลักษณ์ของประเทศเพื่อนบ้านที่

ให้ความช่วยเหลือด้านโครงสร้างพื้นฐานและการพัฒนา ประชาชนลาวโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่อาจมอง
จีนในฐานะหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดและเป็นแหล่งโอกาส มากกว่าจะมองเห็นความสัมพันธ์เชิง
ครอบงำที่ซ่อนอยู่ตามแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ รวมถึงการที่วัฒนธรรมจีนฝังลึกในวิถีชีวิตและ
พื้นที่เศรษฐกิจของลาวจะช่วยลดอุปสรรคเชิงวัฒนธรรม (cultural barrier) ในการเข้าถึงทรัพยากร
ตลาดแรงงาน และที่ดินในระยะยาว ทำให้จีนสามารถรักษาความได้เปรียบเชิงโครงสร้างและขยาย
เครือข่ายทางธุรกิจในลาวได้ต่อเนื่อง โดยที่ชุมชนท้องถิ่นไม่มีอำนาจต่อรองเพียงพอจะคัดค้านหรือตั้ง
เงื่อนไขใหม่ได้อย่างแท้จริง กล่าวได้ว่าการกลืนกลายทางวัฒนธรรมจึงไม่ใช่เพียงปรากฏการณ์ทาง
สังคมที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศเพื่อนบ้านเท่านั้น หากแต่เป็นหนึ่งในกลไกสำคัญของ
กระบวนการครอบงำเชิงโครงสร้างตามกรอบ Neo-colonialism ที่ประเทศมหาอำนาจอย่างจีนใช้เพื่อ
คงอิทธิพลในประเทศเป้าหมายอย่างลาวให้คงอยู่ในสภาพการพึ่งพิงทั้งในเชิงเศรษฐกิจและ
วัฒนธรรมไปพร้อมกัน

ดังนั้น กระบวนการกลืนกลายทางวัฒนธรรมภายใต้ BRI ของจีนในลาวไม่ได้เป็น
เพียงผลพลอยได้จากการลงทุนทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่เป็นกลไกเชิงโครงสร้างสำคัญที่ช่วยขยาย
อิทธิพลของจีนในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง การเปลี่ยนแปลงทางประชากรและวิถีชีวิต
ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็นสะท้อนถึงการลดบทบาทของวัฒนธรรมลาวดั้งเดิมและการ
เพิ่มขึ้นของอิทธิพลจีนที่ครอบงำอย่างเห็นได้ชัด กระบวนการนี้ช่วยลดอุปสรรคทางวัฒนธรรมและ
ความต้านทานในชุมชนท้องถิ่น ทำให้จีนสามารถบริหารจัดการทรัพยากร แรงงาน และพื้นที่เชิง
ยุทธศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ที่เน้นการครอบงำ
แบบซ่อนเร้นผ่านกลไกเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ส่งผลให้ลาวอยู่ในสภาพของการพึ่งพิงและสูญเสีย
อำนาจต่อรองในหลายมิติ ทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอย่างถาวรในระยะยาว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

งานศึกษานี้มุ่งศึกษาการดำเนิน BRI ของจีนที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมลาว ภายใต้กรอบแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ เน้นการศึกษากฎโครงการสำคัญ ได้แก่ โครงการรถไฟลาว-จีน โครงการเขื่อนน้ำอู และเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น ทั้งสามกรณีนี้สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการลงทุนและความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่แฝงด้วยอำนาจต่อรองจากจีนในลักษณะที่ไม่สมดุลกับลาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ที่ไม่ได้ใช้อำนาจทางทหารหรือการปกครองโดยตรง แต่ใช้อิทธิพลทางเศรษฐกิจ การเงิน และวัฒนธรรมในการครอบงำประเทศที่เปราะบางกว่า งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า BRI ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของลาวจากประเทศเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมสู่การเป็นรัฐพึ่งพิงการลงทุนต่างชาติอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะการพึ่งพิงทุนจีน ในขณะเดียวกันภาระหนี้สาธารณะและความไม่สมดุลทางการค้าที่เกิดขึ้น ก็ได้สะท้อนถึงความเปราะบางทางการคลังและความเสี่ยงเชิงโครงสร้างของประเทศ อีกทั้งยังมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายภายในของลาว รวมถึงกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนที่ต้องโยกย้ายถิ่นฐานและการกลืนกลายทางวัฒนธรรมจากแรงงานและกลุ่มทุนจีน โดยในบทนี้จะนำเสนอเนื้อหาใน 3 ส่วนหลัก ได้แก่ บทสรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 บทสรุป

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า BRI ของจีนมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายในของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทั้งในเชิงเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม แม้การลงทุนและความร่วมมือภายใต้กรอบ BRI จะถูกนำเสนอในฐานะเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาและการเชื่อมโยงภูมิภาค แต่เมื่อพิจารณาผ่านกรอบแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ จะพบว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างลาวกับจีนมีลักษณะของการพึ่งพิงเชิงโครงสร้างที่ไม่สมดุล การดำเนินโครงการขนาดใหญ่ เช่น โครงการรถไฟลาว-จีน โครงการเขื่อนน้ำอู และเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น จึงไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์เชิงการพัฒนาหรือเชิงวัตถุเพียงด้านเดียว หากแต่ยังแฝงพลวัตของการครอบงำและอำนาจต่อรองของจีนที่กระทบต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองของลาว ทั้งในด้านฐานะทางการคลัง ความเป็นอิสระเชิงนโยบายและวิถีชีวิตของประชาชนในระดับชุมชน จากการวิเคราะห์เชิงลึก ผลกระทบสำคัญที่เกิดขึ้นสามารถจำแนกได้อย่างชัดเจนออกเป็นสามมิติหลัก ดังต่อไปนี้

ด้านเศรษฐกิจลาวได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่จากโครงการของจีน ไม่ว่าจะเป็นรถไฟลาว-จีน เขื่อนน้ำอู หรือเขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น ซึ่งช่วยส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของประเทศจากเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมสู่เศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับการลงทุนต่างชาติ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเหล่านี้มาพร้อมกับภาระหนี้สาธารณะที่เพิ่มสูงขึ้นและการขาดดุลการค้ากับจีนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ลาวเสี่ยงตกอยู่ในภาวะกับดักหนี้จากจีน คือ มีหนี้สินล้นพ้นตัวจนไม่สามารถชำระคืนได้และอาจต้องพึ่งพาเงินมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนี้ การพึ่งพิงเงินทุนจีนที่มากเกินไปยังสร้างความกังวลว่าลาวอาจสูญเสียความสามารถใน

การกำหนดทิศทางเศรษฐกิจของตนเองอย่างเป็นอิสระ เนื่องจากโครงสร้างเศรษฐกิจผูกพันกับอิทธิพลของจีนในระยะยาว

ด้านการเมืองพบรัฐบาลลาวมีการปรับเปลี่ยนนโยบายภายในบางประการเพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของจีน โดยเฉพาะการให้สัมปทานโครงการระยะยาวและการเปิดทางให้รัฐวิสาหกิจจีนเข้ามาบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศ เช่น ในกรณีโครงการรถไฟลาว-จีน ซึ่งจัดตั้งเป็นกิจการร่วมทุนระหว่างจีนและลาว โดยจีนถือหุ้นมากถึงร้อยละ 70 ของทั้งหมดและได้รับสิทธิ์ในการบริหารโครงการเป็นระยะเวลา 50 ปี ข้อเท็จจริงนี้สะท้อนให้เห็นถึงการที่ลาวยอมปรับทิศทางนโยบายเพื่อเอื้อต่อเงื่อนไขและแรงกดดันจากจีนอย่างชัดเจน การโน้มเอียงนโยบายในลักษณะดังกล่าวยังมีนัยสำคัญต่อการวางจุดยืนของลาวในเวทีระหว่างประเทศ ผลการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งกับจีนภายใต้ BRI ทำให้บทบาทของลาวในอาเซียนและเวทีพหุภาคีต่าง ๆ มีแนวโน้มสนับสนุนจุดยืนของจีนอยู่บ่อยครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียง การแถลงจุดยืน หรือการจัดลำดับวาระบางประการ สถานการณ์เช่นนี้ก่อให้เกิดข้อกังวลต่อความน่าเชื่อถือของลาวในฐานะสมาชิกอาเซียนที่ยึดหลักฉันทามติและความเป็นกลาง ตลอดจนกระทบต่อภาพลักษณ์ในฐานะรัฐเอกราชที่ยึดถือหลักกฎหมายระหว่างประเทศอย่างเคร่งครัด

ทั้งนี้ ภาวะการพึ่งพาทางเศรษฐกิจและการเงิน โดยเฉพาะภาระหนี้สาธารณะต่อจีนในสัดส่วนสูง อาจจำกัดศักยภาพของลาวในการดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นอิสระ และส่งผลกระทบต่อความสามารถในการต่อรองผลประโยชน์กับมหาอำนาจอื่น เช่น ในกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้ที่ลาวมักแสดงบทบาทในลักษณะที่ไม่ขัดแย้งกับจุดยืนของจีน ซึ่งสอดคล้องกับภาพรวมตามกรอบแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ ที่อธิบายว่ารัฐขนาดเล็กแม้จะมีอธิปไตยทางการเมือง แต่หากโครงสร้างการพึ่งพาทางเศรษฐกิจเข้มข้นก็อาจตกอยู่ใต้อิทธิพลของมหาอำนาจได้อย่างแนบเนียนและต่อเนื่อง

ในส่วนด้านสังคม โครงการพัฒนาภายใต้ BRI ของจีนในลาวได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชุมชนและประชาชนในหลายพื้นที่ โดยเฉพาะในรูปของการเวนคืนที่ดินและการโยกย้ายถิ่นฐานของชาวบ้านเพื่อหลีกทางให้กับโครงการขนาดใหญ่ เช่น ในกรณีการก่อสร้างเขื่อนน้ำอู ซึ่งดำเนินการโดยบริษัทจีน มีการอพยพหลายร้อยครอบครัวออกจากพื้นที่ต้นน้ำและพื้นที่ราบใกล้เคียง ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากประสบปัญหาด้านความเป็นอยู่และการขาดที่ดินทำกินหลังจากการย้ายถิ่นฐานไปยังพื้นที่ชดเชยที่จัดเตรียมไว้ ในทำนองเดียวกัน โครงการก่อสร้างทางรถไฟลาว-จีนก็มีรายงานว่า มีประชาชนจำนวนหลายพันคนได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินและต้องย้ายออกจากถิ่นฐานเดิม

นอกจากผลกระทบทางกายภาพดังกล่าวแล้ว การพัฒนายังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิมและเกิดกระบวนการกลืนกลายทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีแรงงานและประชากรชาวจีนเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างหนาแน่น เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น ซึ่งปัจจุบันมีประชากรส่วนใหญ่เป็นคนจีนและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ดำเนินไปตามวัฒนธรรมจีนอย่างชัดเจน ถึงขั้นที่เมืองบ่อเต็นปรับการใช้เวลาตามเขตเวลาปักกิ่ง และประชาชนท้องถิ่นจำนวนมากต้องสื่อสารด้วยภาษาจีนเป็นหลัก สภาพดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์ของชุมชนท้องถิ่นลาว และมีแนวโน้มบั่นทอนความหลากหลายทางวัฒนธรรม

เนื่องจากชนบทธรรมเนียมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนถูกลดทอนบทบาทลงภายใต้อิทธิพลวัฒนธรรมจีนที่เข้ามาแทนที่อย่างต่อเนื่อง

กล่าวได้ว่า การพัฒนาภายใต้ BRI ของจีนจะถูกนำเสนอในฐานะกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและการเชื่อมโยงภูมิภาค แต่ในความเป็นจริงแล้วได้สร้างเงื่อนไขความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่สมดุลระหว่างลาวกับจีน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวสะท้อนแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่อย่างเป็นรูปธรรม เพราะแม้ลาวจะยังคงสถานะรัฐเอกราชในทางการเมือง แต่ภาวะการพึ่งพิงทุน เทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐานจากจีนได้บั่นทอนความสามารถในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและรักษาผลประโยชน์ของประเทศตนเองในระยะยาว จึงอาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาในลักษณะนี้มีใช่เพียงการถ่ายโอนทรัพยากร แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่ฝังภาวะพึ่งพิงและการครอบงำไว้อย่างแนบเนียน อันสอดคล้องกับแก่นแนวคิดของลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ที่ชี้ให้เห็นว่าการครอบงำในยุคปัจจุบันไม่ได้อาศัยการยึดครองด้วยกำลัง แต่ดำเนินผ่านเครือข่ายเศรษฐกิจ การเงิน และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงผลประโยชน์ของรัฐมหาอำนาจกับรัฐขนาดเล็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

5.2 อภิปรายผล

การค้นคว้าอิสระ เรื่อง การศึกษาข้อริเริ่มแถบและเส้นทางกับผลกระทบทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาว มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินและผลกระทบของ BRI ต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาว โดยนำแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่มาเป็นกรอบคิด และมีคำถามงานวิจัยในครั้งนี้ คือ BRI ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของลาวอย่างไร เมื่อพิจารณาผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศภายใต้กรอบ BRI มีลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ โดยสามารถอธิบายได้ว่าการให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของจีนกลายเป็นกลไกที่ส่งผลต่ออธิปไตยทางเศรษฐกิจและนโยบายของลาวอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการศึกษาสามารถตอบวัตถุประสงค์ข้อแรกของการวิจัยที่มุ่งศึกษาการดำเนิน BRI ในลาว พบว่า สามารถตอบโจทย์ได้อย่างชัดเจน โดยแสดงให้เห็นถึงรูปแบบความร่วมมือที่ครอบคลุมทั้งในด้านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการให้เงินทุนในลักษณะสินเชื่อผูกพันซึ่งดำเนินผ่านข้อตกลงระดับรัฐบาล เป็นหลัก ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศปรากฏให้เห็นในลักษณะของความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์ที่จีนมีบทบาทนำ โดยเฉพาะในการกำหนดทิศทางและเงื่อนไขของโครงการ ซึ่งสะท้อนถึงความตั้งใจของจีนในการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะที่ประเทศลาวในฐานะรัฐขนาดเล็กมีข้อจำกัดในการต่อรองและต้องพึ่งพาทุนจากจีนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา ผลการศึกษาในส่วนนี้จึงสามารถชี้ให้เห็นถึงลักษณะและขอบเขตของการดำเนิน BRI ในลาวได้อย่างเป็นระบบ และวางพื้นฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์ผลกระทบในมิติต่าง ๆ ต่อไป

ในส่วนของวัตถุประสงค์ข้อที่สอง ที่มุ่งวิเคราะห์ผลกระทบในมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมได้อย่างชัดเจน และยังสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่สมดุลระหว่างประเทศมหาอำนาจกับประเทศขนาดเล็กในบริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในมิติทางเศรษฐกิจ พบว่าแม้โครงการ BRI จะมีส่วนในการยกระดับศักยภาพของลาวด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมโยงทางภูมิภาค โดยเฉพาะโครงการรถไฟจีน-ลาวและเขตเศรษฐกิจพิเศษ แต่ในทางกลับกัน การลงทุนขนาดใหญ่ดังกล่าวได้สร้างภาระหนี้สาธารณะในระยะยาว ซึ่งจำกัดความสามารถของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับความจำเป็นภายในประเทศ โดยเฉพาะเมื่อเงินทุนส่วนใหญ่ต้องพึ่งพาจากประเทศจีน อีกทั้งยังเกิดการถ่ายโอนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจออกนอกประเทศ ผ่านการให้สิทธิพิเศษแก่บริษัทจีนทั้งในด้านแรงงาน การก่อสร้าง และการถือครองสิทธิในกิจการบางประเภท ส่งผลให้เศรษฐกิจลาวมีความเปราะบางมากขึ้น และพึ่งพิงทุนจากภายนอกอย่างต่อเนื่อง

ในด้านการเมือง ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลของจีนได้แทรกซึมผ่านโครงสร้างของความร่วมมือระดับรัฐบาล ที่มีลักษณะไม่โปร่งใส ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนหรือองค์กรภาคประชาสังคม ความสัมพันธ์ในลักษณะนี้เอื้อให้ประเทศมหาอำนาจสามารถกำหนดทิศทางนโยบายและเงื่อนไขของโครงการต่าง ๆ ได้โดยตรง ซึ่งมีผลต่อความสามารถของรัฐบาลลาวในการรักษาอำนาจอธิปไตยของตนเอง นอกจากนี้ยังพบว่า กลไกการเจรจาระหว่างประเทศไม่คำนึงถึงผลกระทบในระดับท้องถิ่น ทำให้การดำเนินโครงการบางส่วนก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนกับรัฐ และลดความไว้วางใจของประชาชนต่อระบบการเมืองภายในประเทศ

ในมิติทางสังคม การพัฒนาโครงการ BRI ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการโยกย้ายชุมชน การเวนคืนที่ดิน และการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรท้องถิ่น แม้โครงการจะมีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ประชาชนกลุ่มเปราะบางหลายกลุ่มไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการในสัดส่วนที่เท่าเทียม ขณะเดียวกันความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กลับสร้างแรงกดดันต่อโครงสร้างทางสังคมดั้งเดิมของลาว จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ที่ไม่อาจควบคุมได้ในระยะยาว

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม พบว่าข้อค้นพบของงานวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Kwame Nkrumah ที่เสนอว่าลัทธิล่าอาณานิคมใหม่ไม่ได้ใช้การยึดครองทางทหารอีกต่อไป แต่ดำเนินการผ่านกลไกเศรษฐกิจ การเงิน และความร่วมมือด้านการพัฒนา ซึ่งสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างแนบเนียน ผลการศึกษาในกรณีลาวยืนยันว่าการพึ่งพิงทางโครงสร้าง ไม่ว่าจะเป็นทุน เทคโนโลยี หรือการออกแบบนโยบาย ล้วนกลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ลาวต้องอยู่ภายใต้การครอบงำที่เป็นข้อตกลงหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ภายใต้กรอบ BRI ส่งผลให้ลาวตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาได้โดยอิสระอย่างแท้จริง และงานวิจัยฉบับนี้มีความสอดคล้องกับประเด็นที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมทั้ง 4 กลุ่มอย่างชัดเจน ดังนี้

กลุ่มแรก คือ วรรณกรรมที่ศึกษาบริบทความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับลาว ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมีลักษณะใกล้ชิดในเชิงยุทธศาสตร์ โดยจีนให้การสนับสนุนลาวในด้านเศรษฐกิจและโครงสร้างพื้นฐาน ในขณะที่ลาวเปิดรับความช่วยเหลือด้วยความจำเป็นทางการพัฒนา แต่ขาดอำนาจในการต่อรอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่ารูปแบบความร่วมมือระหว่างจีนกับลาวในกรอบ BRI มีลักษณะเป็นการพึ่งพิงเชิงโครงสร้างที่ไม่สมดุล ทั้งในแง่เงินทุน เทคโนโลยี และการออกแบบโครงการพัฒนา

กลุ่มที่สอง คือ วรรณกรรมที่ศึกษาเกี่ยวกับการขยายอิทธิพลของเงินผ่านข้อริเริ่ม BRI ซึ่งเสนอว่าเงินใช้โครงการนี้เป็นเครื่องมือในการขยายอิทธิพลทั้งด้านเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเน้นการสร้างโครงข่ายเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งผลการศึกษาก่อนหน้านี้พบว่าโครงการหลัก เช่น รถไฟจีน-ลาว และเขตเศรษฐกิจพิเศษต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าวที่มุ่งสร้างความเชื่อมโยงเพื่อรองรับเป้าหมายของเงินเป็นหลัก

กลุ่มที่สาม คือ วรรณกรรมที่ศึกษาโครงการ BRI ที่ดำเนินการในประเทศลาวโดยเฉพาะ ซึ่งได้วิเคราะห์ลักษณะโครงการสำคัญ เช่น โครงสร้างการให้เงินกู้ เงื่อนไขการดำเนินโครงการ และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ พบว่าหลายโครงการดำเนินงานภายใต้ข้อตกลงที่ฝ่ายจีนมีอำนาจในการกำหนดรายละเอียดโครงการ โดยที่ลาวอยู่ในสถานะที่ต้องยอมรับเงื่อนไขจากประเทศผู้ให้ทุน ซึ่งตรงกับผลการวิจัยในงานชิ้นนี้ที่ชี้ว่าการดำเนินโครงการต่าง ๆ ไม่ได้ออกแบบมาเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศลาว แต่เป็นการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ของจีน และส่งผลให้ลาวต้องรับภาระหนี้ที่อาจเกินศักยภาพในการชำระในอนาคต

กลุ่มสุดท้าย คือ กลุ่มวรรณกรรมที่ศึกษาผลกระทบทางการเมืองและเศรษฐกิจของลาว ภายใต้โครงการ BRI ซึ่งเสนอว่าอิทธิพลของเงินทำให้ลาวต้องปรับเปลี่ยนนโยบายบางด้านให้สอดคล้องกับข้อเรียกร้องของจีน และส่งผลให้เกิดการถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจในบางเรื่องออกไปยังภายนอก สอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนหน้านี้ที่พบว่า ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างที่ไม่สมดุลภายใต้ BRI ส่งผลกระทบต่อความสามารถของรัฐบาลลาวในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจอย่างอิสระ และมีแนวโน้มจะลดทอนอธิปไตยของรัฐบาลในระยะยาว.

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับสมมติฐานและวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ทั้งในด้านการอธิบายลักษณะของความร่วมมือระหว่างจีนกับลาวภายใต้โครงการ BRI และการวิเคราะห์ผลกระทบในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำกรอบแนวคิดลัทธิอาณานิคมใหม่มาเป็นเครื่องมือในการตีความ ทำให้สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซ่อนอยู่ภายใต้ภาพลักษณ์ของการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังเปิดพื้นที่ในการอภิปรายเกี่ยวกับความยั่งยืนของการพัฒนาที่ขึ้นอยู่กับทุนภายนอก และบทบาทของรัฐขนาดเล็กในระบบระหว่างประเทศที่ยังคงถูกกำกับโดยประเทศมหาอำนาจในรูปแบบใหม่

5.3 ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ 2 ประการ ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และ 2) ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

งานศึกษาชิ้นนี้จะมุ่งวิเคราะห์ผลกระทบในประเทศลาว แต่บทเรียนที่ได้มีความสำคัญสำหรับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ในภูมิภาค รวมถึงประเทศไทยที่มีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจีนเช่นกัน แม้ไทยยังไม่ประสบกับผลกระทบเชิงลึกจากโครงการภายใต้ BRI เหมือนลาวในขณะนี้ แต่ด้วยความเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์และเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น ไทยควรเตรียมความพร้อมรับมือกับโครงการในลักษณะเดียวกันในอนาคตอย่างรอบคอบ ไทยควรมีกลไกในระดับชาติเพื่อประเมินความเสี่ยงและผลกระทบจากโครงการภายใต้ BRI ในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยกลไกดังกล่าวควรดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระหรือสถาบันวิชาการที่น่าเชื่อถือ มีความเชี่ยวชาญใน

การศึกษาผลกระทบเชิงโครงสร้างระยะยาว ซึ่งจะช่วยให้รัฐบาลไทยมีข้อมูลเชิงวิเคราะห์หรือรองรับในการตัดสินใจเกี่ยวกับความร่วมมือโครงการต่าง ๆ กับจีนได้อย่างรอบด้านและเป็นประโยชน์ต่อชาตินอกจากนี้ ไทยควรใช้บทเรียนจากกรณีลาวในการสร้างดุลยภาพในการเจรจาต่อรองกับจีน รักษาผลประโยชน์ชาติและไม่พึ่งพิงการลงทุนจากประเทศใดประเทศหนึ่งมากเกินไป โดยอาจพิจารณากระจายแหล่งเงินทุนการพัฒนาไปยังหุ้นส่วนอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย สหภาพยุโรป หรือสหรัฐอเมริกา เพื่อลดความเสี่ยงจากการพึ่งพิงฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากเกินไป ตลอดจนกำหนดเงื่อนไขความร่วมมือที่ชัดเจนและโปร่งใสเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดประเทศต้องตกอยู่ในฐานะผู้เสียเปรียบเชิงอำนาจต่อรองเหมือนกรณีที่เกิดขึ้นกับลาว

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการ BRI ในมิติเชิงโครงสร้างเป็นหลัก แต่ยังไม่ได้ศึกษาลงลึกในแง่กระบวนการตัดสินใจเชิงนโยบายภายในของรัฐบาลลาวภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์กับจีน ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจและกลไกการตัดสินใจภายในของลาว ว่า มีการกำหนดนโยบายและลำดับความสำคัญอย่างไรเมื่อเผชิญกับอิทธิพลจากจีน ควรศึกษากระบวนการเจรจาวิภาติระหว่างรัฐบาลลาวกับจีนอย่างละเอียด โดยเฉพาะในประเด็นการรักษาขอบเขตอธิปไตยของรัฐขนาดเล็กในบริบทความสัมพันธ์ที่ไม่สมดุลเพื่อประเมินว่าลาวมีศักยภาพและยุทธวิธีในการต่อรองมากน้อยเพียงใด รวมถึงจะมีแนวทางใดในการเพิ่มขีดความสามารถในการเจรจาต่อรองของลาวให้มากขึ้น อีกทั้งงานอนาคตอาจศึกษาผลกระทบในระดับประชาชนอย่างละเอียด ผ่านการเก็บข้อมูลภาคสนามในชุมชนที่ได้รับผลจากโครงการ BRI เพื่อสะท้อนเสียงของประชาชนและมุมมองจากฐานล่าง ซึ่งจะช่วยให้ภาพให้ครบถ้วนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การวิจัยในมิติที่เสนอเพิ่มเติมเหล่านี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและรอบด้านขึ้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ลาว-จีน และช่วยหาแนวทางที่จะทำให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศเกิดประโยชน์ต่อประเทศเล็กอย่างลาวอย่างแท้จริงในระยะยาว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรุงเทพธุรกิจ. (2562). 'เขตเศรษฐกิจพิเศษลาว' แหล่งทำเงินของกลุ่มทุนจีน.
<https://www.bangkokbiznews.com/world/859744?>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2567). หนี้ต่างประเทศลาวพุ่งทะลุ GDP รัฐบาลสิ้นหนทาง ขอเลื่อนจ่ายหนี้หนี้ตาย.
<https://www.bangkokbiznews.com/world/1135109?>
- กฤตพร ตริใจชิงกุล. (2568). เสถียรภาพบนเส้นด้ายของ สปป. ลาว และกัมพูชา: ความแตกต่าง
แนวโน้ม และนัยต่ออาเซียน. <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/LA-HK-Issues-2025>
- ข่าวสดออนไลน์. (2564). รถไฟลาว-จีน ส่งสินค้าแล้วกว่า 5 หมื่นตัน เพิ่มเที่ยวไป-กลับผู้โดยสารด้วย.
https://www.khaosod.co.th/around-the-world-news/news_6800702
- ณัฐพล ชาวคอนไชย. (2566). บทบาททางเศรษฐกิจของจีนต่อ สปป. ลาว: กรณีศึกษา โครงการรถไฟ
จีน-ลาว. [การค้นคว้าอิสระ 'ไม่ได้ตีพิมพ์'] จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เดอะสแตนดาร์ด. (2567). เงินก็บอ้อนค่า เงินเพื่อฟุ้ง จินนี้ลาวพุ่งทะลุ GDP! จีนผงาด เจ้าหนี้
ใหญ่ที่สุด สหรัฐฯ จวก 'มาจากการทุตด้วยภาระหนี้'. <https://thestandard.co/debt-saddled-laos-turns-to-deferrals-as-repayments-nearly-double>
- ไทยพีบีเอส. (2565). เปิดใช้เกือบ 1 ปี "รถไฟจีน-ลาว" เชื่อมโอกาสทางเศรษฐกิจ.
<https://www.thaipbs.or.th/news/content/319522>
- ธนาคารไทยพาณิชย์. (ม.ป.ป.). โอกาสการทำเงินของนักลงทุนในลาว เขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น แหล่ง
ทำเงินของนักลงทุนจีน. <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/lao-boten>.
- บริษัท ไทย ปิซ พานราม่า จำกัด. (2564). 'ทางรถไฟจีน-ลาว' ขนส่งสินค้าทะลุ 203 ขบวน คาดจีนเปิด
นำเข้าผลไม้ไทยต้นปี 65. <https://www.tap-magazine.net/blog-th/foc67>
- บีบีซี. (2564). รถไฟจีน-ลาว : 6 เรื่องน่ารู้ของโครงการมูลค่าเกือบ 2 แสนล้านบาทเชื่อมคุนหมิง-
เวียงจันทน์. <https://www.bbc.com/thai/international-59498032>
- บีบีซี. (2566). โครงการสายแถบและเส้นทางของจีน มูลค่าหลายล้านล้านดอลลาร์ เปลี่ยนแปลงทั้งโลก
อย่างไร. <https://www.bbc.com/thai/articles/cd1vz1k92exo?>
- บุญชัย จรัสแสงสมบุญ. (2562). แนวทางการสร้างความร่วมมือทางการเงินภายใต้แนวคิดริเริ่มหนึ่ง
แถบหนึ่งเส้นทาง. รัฐสารักษ์, 61(1), 28-44.
- ปรีดี บุญซื่อ. (2564). จากเงินกู้เมืองใหม่บ่อเต็นของลาว สะท้อนการเป็น "รัฐโครงสร้างพื้นฐาน" ของ
จีน. <https://thaipublica.org/2021/07/pridi256/>
- ปันทพ ตั้งศรีวงศ์. (2564). รัฐบาลลาวตอบข้อวิพากษ์ - เปิดเงื่อนไขสัมปทาน "รถไฟลาว-จีน".
<https://thaipublica.org/2021/12/pundop60/>
- ปันทพ ตั้งศรีวงศ์. (2564). บทบาทที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ของ "เขตเศรษฐกิจพิเศษบ่อเต็น".
<https://thaipublica.org/2022/05/pundop72/>
- ปิยะภพ มะหะมัด. (2560). คุณูปการของเตียงเลียงผิงที่มีต่อการสร้างสรรคจีนให้ทันสมัย. วารสาร
เศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 4(1), 113-129.

- พิทยา สุคันธี. (2555). โครงการบรรษัทข้ามชาติจีนในลาวและเวียดนาม: รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. ศูนย์ธุรกิจสัมพันธ์ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. (2564). สปป. ลาวและจีนลงทุนร่วมในโครงการสายส่งไฟฟ้าแห่งชาติลาว. <https://globthailand.com/laos-290321/>
- สถานเอกอัครราชทูต ณ เวียงจันทน์. (2566). โอกาสการฟื้นฟูเศรษฐกิจของ สปป. ลาว จากภาคการท่องเที่ยว. <https://vientiane.thaiembassy.org/th/content/โอกาสการฟื้นฟูเศรษฐกิจของ-สปป-ลาว>
- สยามรัฐออนไลน์. (2562). 60 หมู่บ้านในลาว ได้รับผลกระทบจากเขื่อนน้ำอู 4 แห่ง. <https://siamrath.co.th/n/92180>
- สำนักข่าวชายขอบ. (2557). สัมภาษณ์แม่บ้านลาวเหนือ เมื่อแม่น้ำทั้งสายถูกสัมปทานให้จีน (1). <https://transbordernews.in.th/home/?p=3746>
- สุกานดา คิตตะรักษ์. (2565). ยุทธศาสตร์ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง”. <https://blog.wu.ac.th/archives/3724>
- เสาวลักษณ์ เขตสูงเนิน. (2566). ‘รถไฟจีน-ลาว’ จุดเปลี่ยนของ สปป.ลาว จากประเทศไร้พื้นที่ติดทะเล สู่ประเทศการค้าไร้พรมแดน โอกาสของไทยอยู่ตรงไหน?. <https://thestandard.co/china-laos-railway-thai-economy/>
- แสไทย คำภูไทย. (2565). จีนล่าอาณานิคมลาว เขมร ไทย รัสเซียเขม่น. <https://siamrath.co.th/c/343015>
- ภาษาอังกฤษ**
- Adidata. (2025). *New AidData report, dataset track China's investments in critical minerals*. <https://www.aiddata.org/blog/new-aiddata-report-dataset-track-chinas-investments-in-critical-minerals?>
- AIDDATA. (n.d.). *China Eximbank provides \$480 million loan for China-Laos Railway Project* <https://china.aiddata.org/projects/33726/>
- Asean-China Centre. (2022). *Briefing on ASEAN-China Digital Cooperation Held in Beijing*. <http://www.asean-china-center.org/english/2022-07/10869.html>
- Aseanplus News. (2024). <https://www.thestar.com.my/aseanplus/aseanplus-news/2024/03/17/laos-china-railway-handles-over-30-million-passenger-trips-daily-trips-have-even-over-100000-passengers#:~:text=VIENTIANE%20KUNMING%20,showed%20on%20Thursday>
- Barney, K. (2025). *Laos risks lost decade unless China provides debt relief*. <https://www.lowyinstitute.org/publications/laos-risks-lost-decade-unless-china-provides-debt-relief>
- Barney, K., Rajah, R., & Cooray, M. (2025). *Trapped in debt: China's role in Laos' economic crisis*. In: Lowy Institute Sydney.

- Benar News. (2023). *Laos: Belt and Road poster child – or problem child?*
<https://www.benarnews.org/english/news/thai/belt-road-raises-laos-external-debt-09292023105722.html>
- Business & Human Rights Resource Centre. (2022a). *Laos: Boten Special Economic Zone/Boten Beautiful Land*. <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/laos-boten-special-economic-zoneboten-beautiful-land/>
- Business & Human Rights Resource Centre. (2022b). *Laos: Nam Ou River Cascade Hydropower Project*. <https://www.business-humanrights.org/en/latest-news/laos-nam-ou-river-cascade-hydropower-project>
- Chalermphanapap, T. (2016). *No ASEAN Consensus on the South China Sea*.
<https://thediplomat.com/2016/07/no-asean-consensus-on-the-south-china-sea>
- Chan, A. (2025). *BOTEN: BORDER TOWN NOW*.
<https://www.laopress.com/press/wpress/boten-border-town-now/>
- Chittaphone, B. (2023). The Value of the Belt and Road Initiative in Laos: The Laos-China Railway Chase. *JL Pol'y & Globalization*, 134, 50.
- Cin, I. (2023). *What are the 5 priorities of BRI cooperation?*
[https://www.ourchinastory.com/en/12069/Belt&Road-What-are-the-5-priorities-of-BRI-cooperation?-](https://www.ourchinastory.com/en/12069/Belt&Road-What-are-the-5-priorities-of-BRI-cooperation?)
- Ezeanyika, S., Oporum, I., Ibekwe, E., & Adigwe, J. (2024). China's Economic Diplomacy and Soft Power Strategy. *Administratio*, 202.
- Farooqi, Z. (2023). *Laos' Critical Debt Level with China: Opaque Payment Situation*.
<https://theasialive.com/laos-critical-debt-level-with-china-opaque-payment-situation/2023/09/22>
- Hobo Maps. (n.d.). *Nam Ou 5 Dam Hydropower Info*
<https://www.hobomaps.com/NamOu5damInfo.html>
- International Monetary Fund. (2023). *Lao People's Democratic Republic*.
<https://www.imf.org/en/Countries/LAO>
- International Rivers. (2022). *Nam Ou River Cascade Hydropower Project*.
<https://www.internationalrivers.org/news/nam-ou-river-cascade-hydropower-project/>
- Jones, A. (2022). *Laos' Fast Train to China Brings Connection at a Cost, With Big Promises but Uneven Progress*. <https://rainforestjournalismfund.org/stories/laos-fast-train-china-brings-connection-cost-big-promises-uneven-progress>
- Kuik, C. (2021). Laos's Enthusiastic Embrace of China's Belt and Road Initiative. *Asian Perspective*, 45(4), 735-759.

- Kwame, N. (1966). *Neo-colonialism The Last Stage of Imperialism*. International Publishers Co. Inc.
- Lao News Agency. (2023). *Laos-China Railway expects to handle over 10 mln passengers this year*. <https://beta.kpl.gov.la/En/detail.aspx?id=70927>
- Lapuekou, C. (2024). *Rising Interest in Chinese Language Reflects Future Job Prospects for Lao Youth*. <https://laotiantimes.com/2024/02/08/rising-interest-in-chinese-language-reflects-future-job-prospects-for-lao-youth/?utm>
- Lertpusit, S. (2014). Socio-Economic Impact and the Adaptation of Boten People under Chinese Transnationality. *GMSARN International Journal*, 109.
- Lintner, B. (2020). *Laos the latest China debt trap victim*. <https://asiatimes.com/2020/09/laos-the-latest-china-debt-trap-victim/#>
- Loc, N. T. P. (2018). The “One Belt One Road” Initiative and the immigration risks from the border: The case study of China-Laos, China-Vietnam borders. *Society & Change*, 12(4), 35-52.
- Lowe, R. (2010). The Chinese Connection. *Lighting Design+ Application*, 40(11), 60-63.
- Maps, H. (n.d.d.). *Nam Ou Dams Hydropower*. <https://hobomaps.com/NamOuDams.html>
- MyšiČka, S. (2015). Chinese support for communist insurgencies in Southeast Asia during the Cold War. *International Journal of China Studies*, 6(3), 203-230.
- Parameswaran, P. (2016). *Assessing ASEAN's South China Sea Position in its Post-Ruling Statement*. <https://thediplomat.com/2016/07/assessing-aseans-south-china-sea-position-in-its-post-ruling-statement/>
- Pasick, A. (2014). *China just became the biggest investor in Laos, and Laos's neighbors are worried*. <https://qz.com/172350/china-just-became-the-biggest-investor-in-laos-and-laoss-neighbors-are-worried>
- Pechdin, W., Sukdanont, S., & Nguyen, T. D. H. (2024). Narratives of Chinese policies on route R3A tourism development: A question in collaboration. *Journal of Infrastructure, Policy and Development* 8, 8. <https://systems.enpress-publisher.com/index.php/jipd/article/viewFile/7060/3588>
- RFA Lao, & Taejun Kang for RFA. (2023). *Laos: Belt and Road poster child – or problem child?* <https://www.benarnews.org/english/news/thai/belt-road-raises-laos-external-debt-09292023105722.html>
- RFA lao. (2023). *Laos: Lao-China high speed railway & other BRI projects face criticism for displacement, increased debt & potential societal instability*. <https://www.bhrrc.org/en/latest-news/-laos-lao-china-high-speed-railway-other->

bri-projects-face-criticism-for-displacement-increased-debt-potential-societal-instability

RFA lao. (2024). *Laos to reap little profit from growth of farm exports*.

<https://www.rfa.org/english/news/laos/exports-02092024141323.html>

RFA. (2019). *Chinese Investors Scrambling to Buy Into Laos' Boten SEZ Ahead of Railway*. <https://www.rfa.org/english/news/laos/laos-boten-chinese-04032019152750.html>

Siqi, Y. (2019). Conceptual Metaphors of "the Chinese Dream" and President Xi Jinping's Strategy for the Governance of China *Journal of Letters*, 48(1), 1-40.

Storey, I. (2005). CHINA AND VIETNAM'S TUG OF WAR OVER LAOS. *China Brief*, 5(13).

Strangio, S. (2021). *Laos-China Railway Inaugurated Amid Mounting Debt Concerns*.

<https://thediplomat.com/2021/12/laos-china-railway-inaugurated-amid-mounting-debt-concerns/>

The People's Map. (2022). *Boten Special Economic Zone/Boten Beautiful Land*.

<https://thepeoplesmap.net/project/boten-special-economic-zone-boten-beautiful-land/>

Treasures of Laos. (2013). *Golden Boten City has been closed down - will it wake up again with help from China?*

<https://treasuresoflaos.blogspot.com/2013/04/golden-boten-city-has-been-closed-down.html>

United Nations. (2022). *Partnering For a Brighter Shared Future*.

<https://eng.yidaiyilu.gov.cn/wcm.files/upload/CMSydylyw/202209/202209190500015.pdf>

University of ST Andrews. (2025). *Foreign Aid, Neocolonialism and Peacebuilding*.

<https://visualisingpeace.wp.st-andrews.ac.uk/2024/04/18/foreign-aid>

Vörös, Z., & Somsack, P. (2020). Laos and the belt and road initiative: An interconnector helping the Chinese needs? *Foreign Policy Review*, 13, 24-38.

WTS. (n.d.). *Lao PDR Trade Summary 2016*.

<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LAO/Year/2016/Summary>

Xinhua Silk Road Information Service. (2020). *What are six major economic corridors under Belt and Road Initiative?* <https://en.imsilkroad.com/p/312741.html>

Yiwen, C. (2023). *On the China-Laos Border, a Cautionary Tale of Hot Money and Wild Dreams*. <https://www.sixthtone.com/news/1013675>

